

הכנסת
הלשכה המשפטית
תחום חקיקה ומחקר משפטי

הטלת אחריות פלילית או אזרחית על מעשי בריונות ברשת

– רקע תיאורטי וסקירה משווה –

כ' באב התשע"ה

5 באוגוסט 2015

עדכון: 13 ביוני 2018

כתיבה: ד"ר ירון אונגר, עו"ד

אישור: עו"ד הודיה קין, ממונה בכירה (חקיקה ומחקר משפטי)

תוכן העניינים

.....	תמצית	
.....	רקע תיאורטי	1.
.....	1.1 בריונות רשת: הגדרה	
.....	1.2 רקע עובדתי	
.....	1.3 גבולות הדין	
.....	2. חקיקה ישירה או עקיפה?	
.....	3. רקע נורמטיבי	
.....	3.1 אחריות פלילית	
.....	3.1.1 עבירות ההטרדה	
.....	3.1.2 עבירות הפגיעה בפרטיות	
.....	3.1.3 עבירות לשון הרע	
.....	3.1.4 פרסום תועבה	
.....	3.2 אחריות אזרחית	
.....	3.2.1 עוולת ההטרדה	
.....	3.2.2 עוולת הפגיעה בפרטיות	
.....	3.2.3 עוולת לשון הרע	
.....	4. סקירה משווה	
.....	4.1 ארצות הברית	
.....	4.1.1 אחריות פלילית	
.....	4.1.2 אחריות אזרחית	
.....	4.2 קנדה	
.....	4.2.1 אחריות פלילית	
.....	4.2.2 אחריות אזרחית	
.....	4.3 אוסטרליה	
.....	4.3.1 אחריות פלילית	
.....	4.3.2 אחריות אזרחית	
.....	4.4 ניו זילנד	
.....	4.4.1 אחריות פלילית	
.....	4.4.2 אחריות אזרחית	
.....	4.5 משפט האיחוד האירופי	
.....	4.6 בריטניה	
.....	4.6.1 אחריות פלילית	
.....	4.6.2 אחריות אזרחית	
.....	4.7 צרפת	
.....	4.7.1 אחריות פלילית	
.....	4.7.2 אחריות אזרחית	
.....	5. נספח א' – בין בריונות ממשית לבריונות מקוונת: טבלה מסכמת	
.....	6. נספח ב' – Megan Meier Cyberbullying Prevention Act, H.R. 1966	

תמצית

מסמך זה הוכן לבקשתה של חברת הכנסת רויטל סויד, ותכליתו לבחון דרכים משפטיות המקובלות בארץ ובעולם להטלתה של אחריות אזרחית ופלילית על משתמשים ברשת האינטרנט העושים שימוש ברשת כדי לפגוע באחרים.

בפרק הראשון של המסמך יוצג הרקע התיאורטי לנושא, הכולל דיון על הגדרתה של תופעת הבריונות ברשת ועל השלכותיה, ובו יובהרו גבולותיו של הדיון במסמך זה.

בפרק השני יוצגו שני המודלים העקרוניים לחקיקה המטילה אחריות אזרחית או פלילית על בריוני רשת, ויוצגו השיקולים המרכזיים לאימוצו של מודל זה או אחר.

בפרק השלישי יוצג הרקע הנורמטיבי המאפשר, נכון למועד כתיבת שורות אלו, להטיל אחריות אזרחית או פלילית על מבצעי מעשי בריונות ברשת, בישראל.

בפרק הרביעי תוצג סקירה משווה שבה ייסקרו ההסדרים שאומצו במדינות שנסקרו, בנושא הטלתה של אחריות אזרחית או פלילית על בריוני רשת, תוך הבהרת הרקע להיווצרותם של הסדרים אלו.

בפרקים החמישי והשישי יוצגו שני נספחים. בראשון שבהם תוצג טבלה המסכמת את ההבדלים העיקריים שבין הבריונות הממשית לבריונות המקוונת, ובשני יוצג הנוסח של הצעת החוק הפדראלית על שמה של מייגן מאייר, שנועדה להטיל אחריות פלילית על מבצעי מעשים של בריונות ברשת, בארצות הברית.

הצעת חוק זו הוסרה אמנם מסדר היום בארצות הברית, כפי שיובהר להלן, בעיקר בשל ביקורת מצד אנשי תקשורת וארגוני זכויות אדם, אך היא רלבנטית לדיון שבו עוסק מסמך זה.

מן המסמך עולים הממצאים הבאים:

רקע תיאורטי

- הבריונות ברשת היא תופעה הצוברת תאוצה בשנים האחרונות בעולם, ויש לה לעיתים השלכות פסיכולוגיות קשות על קרבנותיה של הבריונות.
- ההגדרה המדויקת של הבריונות ברשת שנויה במחלוקת, אך נראה שמרכיביה היסודיים והמוסכמים ביותר של ההגדרה הם: (1) שימוש במידע וטכנולוגיה; (2) התנהגות נשנית, מכוונת ותוקפנית; (3) מטרה לפגוע באחרים.
- ככלל, ניתן להצביע על שתי דרכים עקרוניות שבאמצעותן מבקשים המחוקקים במדינות השונות להתמודד עם תופעת הבריונות ברשת. דרך אחת היא הדרך של **חקיקה ישירה**, המבקשת ליצר עבירות חדשות או עוולות חדשות, ה'תפורות' למידותיה של התופעה. דרך זו מגבירה את המודעות לתופעה ובשל כך תורמת לצמצום היקפה, והיא אף מביאה לידי ביטוי את האופי המיוחד של הבריונות ברשת, המצדיק יצירה של הסדר חוקי ייחודי לשם טיפול בתופעה זו.
- הדרך השנייה היא **הדרך של חקיקה עקיפה**, המבקשת לעשות שימוש בחוק הקיים, ככל שהדבר ניתן, על מנת להטיל אחריות על בריוני רשת, ובמידת הצורך, לתקן מעט את הדין הקיים. המצדדים בשימוש בדרך זו מעלים את החשש שמא חקיקה ישירה תגרום לצינון יתר של השיח ברשתות החברתיות, להפללת יתר ולפאניקה מוסרית שתפגע בסופו של דבר במשתמשים, לרבות קטינים המבקשים לעשות שימוש מועיל וחיובי ברשת האינטרנט.

- נכון למועד כתיבת שורות אלו, אין בישראל חקיקה ישירה שנועדה להטיל אחריות אזרחית או פלילית על בריונות רשת.
- חקיקה עקיפה המאפשרת הטלת אחריות פלילית או אזרחית על בריוני רשת נסמכת בעיקר על עבירות ועוולות ההטרדה למיניהן, על עבירות ועוולות הפגיעה בפרטיות, על עבירות ועוולות לשון הרע ועל העבירה של פרסום תועבה.
- בשנת 2011 תוקן חוק ההטרדה המינית ונקבע בו שגם "פרסום תצלום, סרט או הקלטה של אדם, המתמקד במיניותו, בנסיבות שבהן הפרסום עלול להשפיל את האדם או לבזותו, ולא ניתנה הסכמתו לפרסום", מהווה עבירה של הטרדה מינית. בין המלומדים, יש הסבורים שתיקון זה לא שינה את המצב החוקי שהיה קיים לפניו, ויש הסבורים שהתיקון לוקה בכך שהוא מותיר שאלות רבות ללא מענה, כגון: האם גם הפצה של התמונות על ידי מפרסם משני תוגדר כ"פרסום"? מהו פרסום ש"עלול להשפיל את האדם או לבזותו"? ש"מתמקד במיניותו"? באלו נסיבות יראו אגם כמי שהסכים לפרסום? ועוד.
- ניתוח הוראות החוק המאפשרות הטלת אחריות על בריוני הרשת מגלה שהן אינן מכסות את כל הפעולות שניתן להגדירן כבריונות רשת, ושבמקרים רבים, **הגדרת יסודותיהן העובדתיים או הנפשיים של העבירות או העוולות אינה מאפשרת הטלת אחריות פלילית או אזרחית על בריוני הרשת.**

סקירה משווה

- בשנים האחרונות, מדינות רבות בעולם בוחנות מחדש את החקיקה האזרחית והפלילית הקיימת בהן, על מנת לבחון האם יש צורך בתיקוני חקיקה כדי להטיל אחריות פלילית או אזרחית על המבצעים של מעשי בריונות ברשת. ברבות מהן, בחינה זו הובילה לתיקון החקיקה הקיימת או ליצירה של חוקים חדשים, המטילים אחריות פלילית או אזרחית על בריוני הרשת.
- **רוב המדינות שנסקרו נמנעו מחקיקה ישירה** והעדיפו לתקן את החוקים האזרחיים והפליליים הקיימים, על מנת לאפשר להם להתמודד עם תופעת הבריונות ברשת.
- **בחלק מן המדינות שנסקרו** (איידיהו, לואיזיאנה, נבדה, וושינגטון וקנטקי בארצות הברית, ודרום וויילס החדשה באוסטרליה), **בעיית הבריונות ברשת נתפסת בעיקר כבעיה של בני נוער**, ובהתאם לכך, החקיקה שעוסקת בעניין זה מתמקדת בבריונות רשת המופעלת כנגד קטינים.
- בקנדה ובאוסטרליה הושם דגש מיוחד על חקיקה שנועדה להילחם בבריונות רשת הבאה לידי ביטוי בהפצה של תמונות אינטימיות ברשת, תוך פגיעה חמורה בפרטיות.
- האחריות הפלילית או האזרחית שהוטלה על מבצעי מעשי בריונות ברשת מבוססת בעיקר על דוקטרינות קיימות גם בדין הישראלי, בתחום של דיני לשון הרע, הגנת הפרטיות ודיני הנזיקין, אך גם על דוקטרינות שאינן קיימות בדין הישראלי, כעוולה של גרימת מצוקה נפשית בזדון (ארצות הברית, אוסטרליה ובריטניה) וכעבירה של שימוש ברשת תקשורת לשם גרימת מצוקה או פרסום דברי תועבה שלא כדין (אוסטרליה, בריטניה).
- נראה כי גם במדינות שבהן נעשה מאמץ מיוחד להטיל על בריוני הרשת אחריות פלילית או אזרחית למעשיהם, אם באמצעות חקיקה עקיפה ואם באמצעות חקיקה ישירה, אין בחקיקה שהתקבלה

כדי 'לכסות' את מלוא היקפה של התופעה, ולהעניק בסיס משפטי שלם להטלת אחריות פלילית ואזרחית על מבצעי מעשים של בריונות ברשת.

ארצות הברית

- רק ב-14 מדינות בארצות הברית קיימת חקיקה ייעודית שתכליתה המרכזית היא להטיל אחריות פלילית על בריוני רשת. בחמש מדינות מהן (איידהו, לואיזיאנה, נבדה, וושינגטון וקנטקי), החקיקה בעניין זה קובעת שהאחריות הפלילית תחול רק על הטרדה אלקטרונית של קטינים או של תלמידי בית ספר.
- רק בשלוש מדינות מבין המדינות האמורות (ארקנסו, לואיזיאנה וצפון קרוליינה), אומץ מודל החקיקה הישירה, בעוד שבאחרות הוטלה האחריות מכוח הרחבה של עבירת ההטרדה באופן שיאפשר את החלתה גם על מעשים של בריונות ברשת.
- בכל המדינות ניתן להטיל על בריוני רשת אחריות אזרחית לנזק שהם גרמו מכוחן של עוולות הפגיעה בפרטיות, ההשמצה וגרימת מצוקה נפשית בזדון. בעיני רבים, העוולה האחרונה היא המתאימה מכולן לכיסוי רחב באופן יחסי של תופעת הבריונות ברשת. אולם, התביעה עלולה להיכשל בשל הצורך להוכיח שהמעשה שביצע המעוול הוא קיצוני ומזעזע (extreme and outrageous).

קנדה

- בקנדה, עיקר ההתמודדות עם תופעת הבריונות ברשת נעשית מכוחה של חקיקה עקיפה. עבירות של הטרדה פלילית, איומים, תקיפה, תקיפה מינית, לשון הרע, סחיטה, גניבת זהות, אילוף באיומים, שימוש לרעה במידע, הודעות שווא ושיחות טלפון מגונות או מטרידות, עידוד התאבדות, הסתה ופורנוגרפיית ילדים, מנוסחות בצורה רחבה, המאפשרת לעיתים הטלת אחריות פלילית על בריוני רשת, מכוחן. אף על פי כן, ועדות חקירה ממלכתיות שעסקו בדבר מצאו שאין בעבירות אלה כדי לתת מענה מלא לתופעת הבריונות ברשת, והמליצו על תיקוני חקיקה.
- בעקבות ההמלצות האמורות התקבל לאחרונה חוק ההגנה על קנדים מפני פשיעה ברשת. זוהי חקיקה ישירה שנועדה לתת מענה לסוג מסוים של בריונות ברשת והוא קובע שמי שביועדן מעביר, משדר או מפרסם תמונה אינטימית של אדם אחר, ביועדו שהמצולם לא נתן את הסכמתו לכך או מתוך פזיזות בכל הנוגע למתן ההסכמה, יועמד לדין ויהיה צפוי לעונש של עד חמש שנות מאסר. מכוחו של חוק זה ניתן יהיה להטיל אחריות פלילית על בריוני רשת המפיצים תמונות אינטימיות תוך פגיעה חמורה בפרטיותו של האדם שתמונותיו הופצו ברשת.
- כאשר מעשי בריונות רשת כרוכים בפגיעה בשם הטוב, ניתן יהיה להטיל אחריות אזרחית מכוחם של דיני לשון הרע, ובלבד שהביטוי הפוגע איננו כינוי גנאי או פגיעה ברגשות בלבד. כמו כן, ניתן יהיה להטיל אחריות אזרחית מכוחה של עוולת הרשלנות, כאשר יוכח שהפוגע יכול היה לצפות שמעשיו יגרמו נזק או שיש סבירות גבוהה לכך.

אוסטרליה

- המחוקק האוסטרלי ביקש להתמודד עם תופעת הבריונות ברשת באמצעות חקיקה ישירה, שהוסיפה סדרה של עבירות לקוד הפלילי האוסטרלי, המתמקדות בשימוש ברשת לשם פגיעה באחרים, ובכללן עבירות של: שימוש ברשת תקשורת על מנת לבצע עבירה חמורה; שימוש ברשת

כדי ליצור איום ממשי להריגה או לגרימת נזק; שימוש ברשת לשם יצירת איום באמצעות מתיחה; שימוש ברשת לשם הצקה, הטרדה או פגיעה באחר.

- בנוסף לעבירות הפדראליות האמורות, ישנה חקיקה מדינתית שלא נועדה במקורה להתמודד עם תופעת הבריונות ברשת, המאפשרת הטלת אחריות פלילית על בריוני רשת מכוחן של עבירות ההטרדה (Harassment), התקיפה, המעקב (Stalking), האיום והפגיעה בפרטיות.
- כאשר ביטוי ברשת פוגע בשמו הטוב של אדם באמצעות הפצתו של מידע שקרי עליו, ניתן יהיה להעמיד את הפוגע לדין על יסוד עבירת **ההשמצה פלילית** (Criminal Defamation), ובלבד שהמשמיץ התכוון לגרום נזק חמור לאדם שהמידע שהופץ נוגע אליו, או שעצם עינוי לנוכחות האפשרות שיגרום נזק כאמור במעשיו.
- אחריות אזרחית תוטל על בריוני רשת מכוח עוולת התקיפה, הפגיעה בפרטיות, ההשמצה או גרימת נזק נפשי בזדון.
- מכוחה של עוולת התקיפה ניתן להגיש תביעה אזרחית כאשר הבריונות באה לידי ביטוי באיומים הגורמים לקרבן לחשוש שתופעל נגדו אלימות באופן מידי, ביודעו שיש בידיו של המאיים אמצעים המאפשרים לו להוציא את האיום אל הפועל.
- על פי הפסיקה, אחריות לפי ראש הנזק של **גרימת נזק נפשי** בזדון תקום רק כאשר התובע סובל מנזק פסיכיאטרי מוכר לבריאות הנפש.

בריטניה

- בבריטניה קיימת חקיקה פלילית שבמקורה לא נועדה לשם הטלת אחריות על בריוני רשת, אך היא מאפשרת להטיל אחריות פלילית על בריוני רשת מכוח עבירות של פרסום דברי תועבה, עבירות של פגיעה בסדר הציבורי, ובכללן העבירה של גרימת פחד או עידוד אלימות או העבירה של הטרדה, יצירת חרדה או מתח נפשי בזדון או העבירה של הטרדה, יצירת חרדה או מתח נפשי, שלא בזדון, מתוך מודעות לאפשרות שהביטוי יגרום לכך.
- בנוסף, ניתן להרשיע בריוני רשת מכוח עבירת ההטרדה, הקובעת שאדם אינו רשאי לנקוט בקו פעולה שנחשב כהטרדה, ביודעו או בהיותו אמור לדעת שקו פעולה זה נחשב כהטרדה. ההטרדה, בהתאם לעבירה זו, כוללת גרימה של חרדה או מצוקה.
- כמו כן, קיימת גם חקיקה ישירה שנועדה להטיל אחריות פלילית על בריוני הרשת, באמצעות העבירה של **שימוש לרעה בתקשורת** באמצעות משלוח של מכתב או טקסט שמכיל תוכן מגונה או פוגעני במיוחד שיש בו כדי לגרום לזולת מצוקה או חרדה, במתכוון.
- עוד, ניתן יהיה להטיל על בריוני רשת אחריות פלילית מכוחה של עבירת **השימוש הלא ראוי ברשת תקשורת אלקטרונית ציבורית**, בדרך של משלוח מסר פוגעני במיוחד, מגונה, מסר המהווה תועבה או מסר מאיים באמצעות רשת תקשורת אלקטרונית ציבורית, או גרימה של משלוח מסר או תוכן כאמור; משלוח מסר או תוכן כאמור כדי לגרום להטרדה, חוסר נוחות או חרדה מיותרת.
- אחריות אזרחית תוטל על בריוני הרשת בעיקר מכוחן של עוולות ההטרדה ועוולת לשון הרע.

ניו זילנד

- חקיקה ישירה משנת 2015 קובעת שגרימת נזק באמצעות הפצת תוכן דיגיטאלי היא עבירה

פלילית. יסודותיה העובדתיים של העבירה הם: העברת תוכן דיגיטלי שיש לצפות שיגרום נזק לאדם סביר במעמדו של הנפגע, וכן שבפועל העברת התוכן גרמה נזק. היסוד הנפשי של העבירה הוא כוונת זדון לגרום לאדם מצוקה נפשית חמורה.

- כמו כן, ניתן להעמיד לדין פלילי בריוני רשת מכוחה של חקיקה פלילית קיימת העוסקת בעבירות של הטרדה, פגיעה בפרטיות וסיוע או עידוד של התאבדות, שתוקנה על מנת שניתן יהיה להחילה גם על מעשים של בריונות ברשת.
- אחריות אזרחית יכולה להיות מוטלת על בריוני רשת מכוחן של דוקטרינות נזיקיות שפותחו בפסיקת בתי המשפט, ובהן בעיקר: עוולת הפגיעה בפרטיות, עוולת הפרת האמון, העוולה של גרימה מכוונת של נזק נפשי ועוולת לשון הרע.

צרפת

- בצרפת תוטל על בריוני רשת אחריות פלילית או אזרחית מכוחה של חקיקה עקיפה לפי דיני לשון הרע וההטרדה.
- מי שמפיץ תוכן שיש בו כדי לבייש אדם עלול להיות מורשע גם בעבירה של ביוש בפומבי, וכאשר הביטוי מתמקד בעובדות בלבד, הוא יכול להוות בסיס להגשת כתב אישום בעבירה של לשון הרע.
- כאשר הבריונות באה לידי ביטוי בהצעות בעלות אופי מיני, המועברות ברשת לקטין, על ידי אדם בוגר המתחזה לקטין ברשת האינטרנט, ניתן יהיה להעמיד את המציע לדין בעבירה של פורנוגרפיה בקטינים. לפי עבירה זו ניתן יהיה להעמיד לדין גם את מי שצילם והפיץ חומר פורנוגרפי שבו מוצגים קטינים, והעונש על עבירה זו חמור יותר, כאשר לשם ההפצה של התמונות ייעשה שימוש ברשת אלקטרונית פומבית.
- בהתאם לתיקון של הקוד הפלילי משנת 2013, הטרדת אדם באמצעות הערה או התנהגות חוזרת, מתוך מטרה לפגוע באיכות החיים או מתוך מודעות לאפשרות שתיגרם פגיעה שכזו, שגרמה לפגיעה פיזית או רגשית באדם, היא עבירה שעונשה שנת מאסר אחת, וקנס כספי בגובה של חמישה עשר אלף יורו. על פי החוק, **גובה הקנס ומשך המאסר יעלו כאשר ההטרדה בוצעה כלפי קטינים או כלפי אוכלוסיות מוחלשות, והם יעלו עוד יותר, כאשר ההטרדה נעשתה באמצעות שימוש ברשת תקשורת אלחוטית ציבורית.**
- כמו כן, ניתן להטיל אחריות אזרחית על בריוני רשת מכוח עוולת הפגיעה בפרטיות או מכוח עוולות העוסקות בפגיעה בשמו הטוב של אדם.
- כאשר הביטוי הפוגעני מתמקד בעובדות בלבד ניתן להגיש נגד מי שהפיץ את הביטוי תביעה על יסוד עוולת לשון הרע. כאשר הביטוי הפומבי אינו עולה כדי לשון הרע, אך הוא נועד לפגוע באמינות של אדם או חברה וגרם לנפגע נזק תדמיתי של ממש, ניתן יהיה לתבוע את הפוגע מכוחה של עוולת ההשמצה.

1. רקע תיאורטי

1.1 בריונות רשת: הגדרה

הביטוי 'בריונות רשת' (Cyberbullying) מבטא מגוון רחב של התנהגויות ברשת האינטרנט,¹ שהמשותף לכולן הוא, שאלו התנהגויות פוגעניות, שעלולה להיות להן תוצאה הרסנית, עד כדי גרימה למותם של קרבנותיה של בריונות זו.

אחת הבעיות הקשות שעמה נדרשים מחוקקים להתמודד, בבואם לקבוע הסדרים שתכליתם להתמודד עם תופעת הבריונות ברשת היא, העדרה של הגדרה ברורה ומוסכמת של בריונות הרשת. יש המגדירים את בריונות הרשת כ"שימוש של פרט או קבוצה במידע וטכנולוגיה כדי לתמוך בהתנהגות נשנית, מכוונת ותוקפנית, במטרה לפגוע באחרים".²

הגדרה זו מבוססת על שלושה יסודות עובדיים: (1) שימוש במידע וטכנולוגיה; (2) התנהגות נשנית, מכוונת ותוקפנית; (3) מטרה לפגוע באחרים.³

יש שהציעו יסוד רביעי להגדרה, המתמקד ביחסי הכוחות שבין הפוגע לנפגע. לפי יסוד זה, מעשה יוגדר כ'בריונות רשת' רק כאשר הפוגע מצוי בעמדת כוח ההופכת את התבטאויותיו לפוגעניות יותר ושוללת מן הקרבן את היכולת להגן על עצמו.⁴

היסודות האמורים מעוררים שאלות נכבדות. בנוגע ליסוד הראשון, יש הסבורים שהוא אינו מספק משום שהביטוי העיקרי של תופעת הבריונות ברשת הוא בשימוש ברשתות החברתיות. לדידם, הגדרת הבריונות ברשת חייבת לכלול גם את הסביבה הטכנולוגית שבתוכה מתבצעת הבריונות ברשת.⁵

ההצמדה של הבריונות לשימוש במידע, מעוררת שאלות בנוגע לפגיעות שאינן עושות שימוש במידע, למשל, באמצעות החרמה גורפת של משתמש ברשת החברתית.⁶

¹ בהקשר זה יודגש, שיש המבחינים בין Cyberbullying, המתאר הפעלתה של בריונות מקוונת כלפי קטינים, כאשר הפוגע והנפגע מכירים זה את זה, ל-Cyberharrasment, המתאר פגיעה מקוונת כלפי מבוגרים, שאינה מבוצעת בהכרח על ידי מי שמכיר את הנפגע. הבחנה אחרת נוגעת לאופייה של הפגיעה. לפי הבחנה זו, Cyberbullying או Cyberharrasment הן תופעות המבטאות פגיעה וירטואלית, שאינה כרוכה באיום ממשי של פגיעה פיזית בקרבן, בניגוד ל-Cyberstalking – המבטא שימוש ברשת האינטרנט כדי להעביר איום של פגיעה ממשיית בקרבן (ראו אצל לימור עציוני, בריונות במגרש המשחקים המקוון – אחריות ספקיות התוכן ומפעילות האתרים על הנעשה בשטחן" **המשפט** יז(2) תשע"ד 469, 463 להלן: עציוני, בריונות). לעניינו של מסמך זה נתייחס לכל ההתנהגויות הפוגעניות האמורות תחת הכותרת הכללית של 'בריונות רשת'.

² **עציוני, בריונות** עמ' 469-468 (ההגדרה האמורה מבוססת על ההגדרה שהוצעה במאמר, Clayton R. Cook, Kirk R. Williams, Nancy G. Guerra & Louis Tuthill, "Cyberbullying: What it is and What We Can Do About it", 36 **NASP COMMUNIQUE** 2 (2007), 2).

³ אמנם, יש מחוקקים שביקשו לצמצם את היקף ההגדרה באמצעות הקביעה שבריונות רשת היא פגיעה מקוונת בקטינים דווקא. כך למשל, במדינת לואיזיאנה שבארצות הברית מוגדרת בריונות הרשת כ "transmission of any electronic textual, visual, written, or oral communication with the malicious and willful intent to coerce, abuse, torment, or intimidate a **person under the age of eighteen**" (La. Rev. Stat. Ann. § 14:40.7).

⁴ ראו למשל, PK Smith, J. Mahdavi, M. Carvalho, S. Fisher, S. Russel, N. Tippet, "Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils" **Journal of Child Psychology and Psychiatry** 49, 376, 376 ("against a victim who cannot easily defend him or herself").

⁵ ראו למשל, Barbara Spears, Matthew Keeley, Tony Daly, Carmel Taddeo, Ilan Katz, Teresa Swirski, Philippa Collin, Shona Bates, **Research on youth exposure to, and management of, cyberbullying incidents in Australia** Part C: An evidence-based assessment of deterrents to youth cyberbullying Appendix A : Literature review – International responses to youth cyberbullying and current Australian legal context Prepared for: Australian Government Department of Communications, June 2014, p. 3 ("Current definitions refer to activities related to social network and social media platforms").

⁶ ראו גם **עציוני, בריונות** עמ' 470.

שאלה נוספת העולה בהקשר זה היא, האם כל 'מידע' עשוי לשמש יסוד לקיומה של בריונות רשת, או שמא מדובר דווקא במידע מסוג מסוים, שניתן לאפיינו? כך למשל, וילארד הציעה להכניס להגדרת הבריונות הבהרה שהמידע המופץ צריך להיות משמץ, בריוני, מטריד, מפלה, פוגע בפרטיות או כולל הערות פוגעניות וולגאריות.⁷ הגדרה שכזו מבטיחה שההגבלה של חופש הביטוי באינטרנט תהיה מידתית, אך מסתכנת בכך שיהיו מקרים של בריונות שלא יהיו 'מכוסים', בשל הניסוח הצר של התופעה.

קשיים משמעותיים יותר מערים יסוד החזרה שבהגדרה הנזכרת. יסוד זה מאבד ממשמעותו כאשר הפרסום נעשה ברשת האינטרנט, המאפשרת ממילא הפצה חוזרת ונשנית של התוכן הפוגעני, גם אם הפוגע עצמו לא חזר על הפצת התוכן הפוגעני.⁸ ההגדרה עשויה להוציא מכללה את הפרקטיקה של Shaming, כלומר, פרסום תוכן שיש בו פגיעה בשמו הטוב של אדם בבמה אינטרנטית פתוחה לכל (למשל, Youtube).⁹ הניסיון מלמד, שפרקטיקה זו יכולה להיות פוגענית לא פחות מכל מעשי בריונות רשת אחרים.¹⁰ ולבסוף, כפי שהעירה עציוני, יסוד הכוונה לפגוע צפוי לעורר קשיים משמעותיים, בייחוד כאשר מדובר בבריונות רשת המתבצעת על ידי בני נוער –

הואיל ומדובר לרוב בשימוש במילים ובתמונות, הגבול שבין הצקה פשוטה שלצערנו מאפיינת קשרים בין בני אדם בכלל ובין ילדים בפרט, לבין התנהגות "מכוונת ותוקפנית במטרה לפגוע" אינו ברור... נראה שגם אם מדובר בהקנטה "פשוטה" יותר – כגון תגובות פוגעניות לתמונות, או לגלוג פשוט – כאשר היא מגיעה מעשרות או מאות תגובות מקוונות, יכולה להיות בעלת השלכות חמורות ומרחיקות לכת. הקושי במקרה הזה נובע מכך שייתכן שמדובר בביטוי מעליב אך לא בהכרח חורג מביטוי מקניט המאפיין התנהגות של ילדים... ולכן, נראה שלא ניתן לייחס אחריות לתוצאה לכל אחד מהמגיבים.¹¹

מקורו של היסוד הרביעי של ההגדרה, היסוד של העדר איזון בין הכוחות, בהגדרת הבריונות בעולם הממשי, הבאה לידי ביטוי בהתנכלות לחלש. אולם, נראה שיסוד זה אינו מתאים לבריונות הרשת, לאור ההתפתחויות הטכנולוגיות, המעצימות את משקלה של כל תגובה והופכות גם את הגולש ה"חלש" לבריון רב עצמה. האנונימיות שבצילה יכול הבריון לחסות, מעניקה לו כוח שייתכן שלא היה לו בעולם הממשי, ושוללת מן הנפגע את היכולת להתגונן. לכן, רבים נוטים כיום להשמיט יסוד זה מהגדרת הבריונות ברשת.

⁷ Nancy Willard, "Off-campus, harmful online student speech" *Journal of School Violence* 1(2), 65, 66 (2003) ("defamatory, constitutes bullying, harassment or discrimination, discloses personal information or contains offensive, vulgar or defamatory comments") ייתכנו גם ניסוחים מפורטים יותר. כך למשל

⁸ **ספירס ואחרים, בריונות רשת עמ' 5** ("The notion of repetition in cyberbullying, however, has been much debated; it is becoming clear that repetition in this sphere has different meanings. Anyone can forward or upload widely to others in a single act, and the material can remain visible or reappear once it has left the control of any individual. Images and texts can spiral out of control, 'snowball-like', due to the technology involved. For this reason, the notion of repetition in cyberbullying is not as compelling at the protagonist level, but is certainly so from the victim's perspective")

⁹ ראו גם עציוני, **בריונות עמ' 470**.

¹⁰ הציבור בישראל נחשף לתוצאות הקשות של הביוש ברשת האינטרנט לאחרונה ממש, בפרשת התאבדותו של אריאל רונס, מנהל בכיר בלשכה לרישום אוכלוסין בתל אביב, לאחר שאחת מן הנשים שקיבלה שירות פרסמה עליו 'פוסט' באינטרנט המאשים אותו בגזענות (ראו דיווח באתר [nrg כאן](#) (כניסה אחרונה: 8 ביוני 2015). מותו של רונס עורר שיח ציבורי ער סביב הצורך בשינויי חקיקה "שתקבע תחומי אחריות ברורים לכל מי שמפרסם את אותם פרסומים פוגעניים ברשת, תגדיר היקף אחריות של קטינים או הוריהם במקרה הצורך, תקבע דרכים להסדרת פרסומים פוגעניים ואף תעזור לגלות מי עומד מאחורי הפרסומים האנונימיים" (עו"ד דן חי, **ישראל היום** 26 במאי 2015 (כניסה אחרונה: 8 ביוני 2015).

¹¹ **עציוני, בריונות שם**.

1.2 רקע עובדתי

ספרות המחקר העוסקת בהיקפה של התופעה של ביצוע מעשי בריונות ברשת¹² ובתוצאותיה ההרסניות של בריונות זו גואה על גדותיה.¹³ קרבנותיה של בריונות הרשת סובלים נזקים פסיכולוגיים קשים, שבמקרי קיצון אף גורמים להם להתאבד.¹⁴

כך קרה גם בישראל, בפרשיית ההתאבדות של דוד-אל מזרחי, נער בן 15 ממעלה אדומים, שהיה קרוב לבריונות רשת קשה, שבעקבותיה הוא התאבד, בתחילת שנת 2011.¹⁵ בעקבות ההתאבדות נפתחה חקירה פלילית, אך נקבע שאין מספיק ראיות כדי להאשים את בריוני הרשת שגרמו למותו בפלילים, בעיקר משום שמדובר בקטינים שאינם נושאים באחריות פלילית, ובשל העובדה שחוק העונשין הישראלי אינו קובע את הקריאה להתאבדות כעבירה פלילית.¹⁶

בעקבות מקרה ההתאבדות האמור פורסם משרד מבקר המדינה יפתח בחקירה מקיפה שתתמקד לראשונה בבריונות מקוונת. דוח כאמור פורסם במסגרת דוח מבקר המדינה 64 (התשע"ד-2014).¹⁷ הדוח התמקד בפעולותיה של מערכת החינוך כדי להתמודד עם התופעה, ואין הוא כולל המלצות לשינויי חקיקה.

1.3 גבולות הדיון

נראה שבנוסף להתמודדות המשפטית עם תופעת הבריונות ברשת, כדי להתמודד עם תופעה זו יש לעשות שימוש בכלים נוספים, כקידום תכניות להתמודדות עם התופעה, הפצת הוראות מנהל שנועדו לתת מענה לתופעה מכל היבטיה, ועוד. באמצעים אלו לא יעסוק מסמך זה.¹⁸

בהיבט של החקיקה ניתן לבחון שלושה סוגים של חוקים: **חוקים הפונים אל מערכת החינוך**, שתכליתם להקנות לה כלים להתמודד עם התופעה; **חוקים שנועדו** לספק לנפגעי הבריונות כלים שיאפשרו להם להתגונן מפני בריוני הרשת או למזער את הפגיעה בהם; **חוקים המטילים אחריות** על אלו האחראים להפצתו של התוכן הפוגעני.

מסמך זה יעסוק בחוקים מן הסוג האחרון, כאשר באופן עקרוני, ניתן להטיל אחריות אזרחית או פלילית על שלושה גורמים המעורבים בדרך זו או אחרת בפגיעה: **על מתווכי הרשת**, המאפשרים שימוש ברשת האינטרנט, באתרים, ברשתות חברתיות וכדומה לשם הפצתו של תוכן פוגעני,¹⁹ על האחראים לפקח על פעילותם של בריוני הרשת (מחנכים, הורים) ועל הבריונים עצמם. מסמך זה יתמקד אך ורק בהטלתה של האחריות על בריוני הרשת.

נושא ההטלה של אחריות פלילית או אזרחית על בריוני הרשת משיק לנושאים קרובים, כגבולותיה של האחריות האזרחית או הפלילית שניתן להטיל על קטינים וכתנאים הדרושים לשם חשיפת זהותו של גולש

¹² לסקירה על היקף התופעה בישראל ראו מסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת בעניין "אלימות מקוונת בקרב בני נוער" (כתיבה: רועי גולדשמידט, 11 במאי 2014) עמ' 3-6 (להלן: גולדשמידט, אלימות מקוונת).

¹³ ראו למשל, המחקרים שהובאו אצל **ספירס ואחרים, בריונות רשת** עמ' 8.

¹⁴ ראו למשל, להלן, אחר הציון להערה 68 ובהערה זו, אחר הציון להערה 93.

¹⁵ ראו דיווח באתר **nrg כאן** (כניסה אחרונה, 8 ביוני 2015).

¹⁶ ראו הילה רז, "הסכנות המשפטיות שאורבות ברשתות חברתיות" אתר **The Marker** (כניסה אחרונה: 8 ביוני 2015); ענת ליאור "בריונות ברשת – קריאת השכמה למחוקק הישראלי" אתר **משפט ועסקים** (כניסה אחרונה: 8 ביוני 2015) להלן: ליאור, בריונות ברשת.

¹⁷ עמ' 811-815.

¹⁸ לעניין זה ראו, **גולדשמידט, אלימות מקוונת** עמ' 8-15.

¹⁹ נושא זה נדון בהרחבה במסמך הלשכה המשפטית של הכנסת (תחום חקיקה ומחקר משפטי) בעניין "אחריותם של מתווכי רשת לתוכן פוגעני המופץ ברשת האינטרנט" (כתיבה: עו"ד ירון אונגר, טרם פורסם).

אנונימי המנצל את מעטה האנונימיות שמספקת הרשת כדי לפגוע באחרים.²⁰ אף נושאים אלו חורגים מגבולותיו של הדיון במסמך זה.

2. חקיקה ישירה או חקיקה עקיפה?

התפשטות תופעת הבריונות ברשת והעדויות על תוצאותיה הטראגיות של התופעה גרמו למחוקקים בכל רחבי העולם לנסות ולחפש אחר כלים סטטוטוריים שיאפשרו להילחם בתופעה זו.²¹

ככלל, אפשר להצביע על שתי דרכים עקרוניות שניתן לפעול בהן, כדי לקדם הטלה של אחריות פלילית או אזרחית על בריוני רשת.

הדרך האחת היא הדרך של **חקיקה ישירה**, המבקשת ליצור הוראות חוק חדשות וייחודיות לשם ההתמודדות עם תופעת הבריונות ברשת. בהוראות אלו תוגדר בצורה בהירה מהותה של הבריונות ברשת, יקבעו שביצוע מעשי בריונות ברשת מהווה עוולה או עבירה פלילית, ויקבעו את התנאים הדרושים לשם הטלתה של האחריות על בריוני הרשת.²²

הדרך השנייה היא הדרך של **חקיקה עקיפה**. דרך זו היר "רכה" יותר, ומבוססת על פרשנות יצירתית, ובמידת הצורך, על תיקוני חקיקה לחוקים קיימים המטילים על מבצעים של מעשי בריונות בעולם הממשי אחריות פלילית או אזרחית, לשם התאמתם גם למעשים של בריונות וירטואלית.

בספרות המחקר ניתן למצוא טיעונים לאימוץ כל אחת מן הדרכים האמורות.

ברמה הפרקטית, מצדדיו של מודל החקיקה הישירה טוענים, שחקיקה ישירה מעלה על סדר היום את נושא הבריונות ברשת בצורה בולטת וברורה, והדבר מוביל בסופו של דבר לצמצום היקפה של התופעה.²³

ברמה המהותית, מצדדיו של מודל זה טוענים שקיימים הבדלים מהותיים בין מעשי בריונות בעולם הממשי למעשי בריונות בעולם הווירטואלי, המצדיקים את יצירתו של הסדר ייחודי עבור הבריונות ברשת. כך למשל, נטען שהבריונות הממשית מבוצעת על פי רוב ב"מרחב" הנתון לפיקוחו של "מבוגר אחראי" שיש בידו למנוע

²⁰ בעניין זה ראו מסמך הלשכה המשפטית של הכנסת (תחום חקיקה ומחקר משפטי) בעניין "חשיפת זהותו של מעורב אנונימי ברשת האינטרנט" (כתיבה: עו"ד ירון אונגר, 14 בפברואר 2012 להלן: אונגר, חשיפת זהותו של מעורב).

²¹ בהקשר זה, לא למותר להביא את 'הערת האזהרה' של ברג וברני, הרלבנטית ליוזמות חקיקה רבות שמקורן בתגובת המחוקק לטרנדיות שמתפרסמות מעת לעת בכלי התקשורת –

There is a natural 'do something' response in reaction to tragedy. While this response is understandable, it rarely produces effective and efficient legislation, has the unfortunate consequence of legislative duplication, and – as it is often formed in a highly politically charged atmosphere – can create some unfortunate unintended consequences. (Chris Berg & Simon Breheny, **A social problem not a technological problem: Bullying, cyberbullying and public policy** Institute of Public Affairs (august 2014) p. 14-15)

²² ראו גם, אסף הרדוף, "דיני העונשין גולשים באינטרנט: היסוד הפיזי הווירטואלי" **הפרקליט** נב (תשע"ג) 67, 137 ("האפשרות הראשונה, ולכאורה הרצויה היא – חקיקה מיוחדת שתותאם עבור האינטרנט. חקיקה כזו עשויה לתפור חליפה הולמת למידותיו של האינטרנט – שאינה רחבה או צרה מדי, שצבעיה הולמים את הלוש, וזאת, לאחר שיערוך המחוקק תהליך רציני ומורכב... האיסור יתחשב בנורמות החברתיות והכלכליות ובארכיטקטורה של הרשת" להלן: הרדוף, דיני העונשין).

²³ ראו למשל, **ליאור, בריונות ברשת** ("מסקרים שנערכו ברחבי ארצות הברית בשנים האחרונות אנו רואים כי אכן חלה ירידה במספר המקרים בהם בני-נוער דיווחו כי היו קורבנות למקרי בריונות רשת... ניתן לראות כי בטווח הארוך חקיקת חוקים נגד בריונות רשת תורמת באופן ממשי לצמצום התופעה"). אמנם, בהקשר זה יש לתת את הדעת גם לכך שמחקרים מלמדים שכוחו של החוק לשנות התנהגות שלילית של קטינים ברשת הוא מוגבל, הן בשל נטייתם של קטינים לאימפולסיביות, הן בשל יכולתם לחסות תחת מעטה האנונימיות, הן בשל אמונתם בכך שהבנתם את הטכנולוגיה המאפשרת להם לחמוק מן הדין עדיפה מזו של המבוגרים והן בשל חוסר מודעות כללית לחוק. לעניין זה ראו S. Paul, PK. Smith, HH. Blumberg, "Comparing student perceptions of coping strategies and school interventions in managing bullying and cyberbullying incidents", **Pastoral Care in Education: An International Journal of Personal, Social and Emotional Development** 30(2): 127-46 (2012).

את קיומה או לרסנה, בעוד שהבריונות בעולם הווירטואלי מתבצעת הרחק מעיניהם של מבוגרים, במרחב שבו לא קיים פיקוח ממשי של גורם מרסן.²⁴

עוד נטען, שהבריונות בעולם הממשי מתבצעת במרחב פיזי מסוים, שממנו הנפגע יכול לסגת או להימנע מכניסה אליו. לעומת זאת, הבריונות המקוונת מתבצעת במרחב בלתי מוגדר, ה'רודף' אחר הנפגע, מגיעה לביתו ולטלפון הסלולארי שלו, ואינה מאפשרת לו לסגת מן המרחב שבו מתרחשת הפגיעה בו.²⁵

בריונות רשת מאפשרת לפוגע לחסות תחת מעטה של אנונימיות, המסיר מעליו כבלים מוסריים או חששות מפני סנקציות שיוטלו עליו, שמעכבים או ממתנים את מעשי הבריונות בעולם הממשי. מעטה האנונימיות אף מקשה על הנפגע להתמודד מול הבריון, להתעמת עמו, לדרוש ממנו שיחדל ממעשיו, להתלונן עליו בפני הרשויות וכדומה.²⁶

ולבסוף, היקף החשיפה למעשי הבריונות ברשת יכולתם של רבים להצטרף אליה וללבותה והעובדה שמעשי הבריונות 'מונצחים' ברשת וקשה להסירם, הופכים את מעשי הבריונות למעין תקיפה חברתית נמשכת. זאת, בניגוד לבריונות בעולם הממשי, המופעלת על פי רוב על ידי אדם בודד, ורישומה אינו ניכר בהכרח זמן רב לאחר סיומה.²⁷

מצדדיו של מודל החקיקה העקיפה טוענים שבתי המשפט בישראל ובעולם הכירו בתרומה הרבה של הביטוי ברשת האינטרנט להגשמתו המלאה של עיקרון חופש הביטוי. בהתאם לתפיסה זו, מאחר שלכל חקיקה המכוונת להגביל את השימוש ברשת האינטרנט עלול להיות אפקט מצנן על היקף השימוש ברשת, יש להיזהר מיצירתם של הסדרים שנועדו להגביל במישרין את חופש הביטוי ברשת.²⁸

כמו כן, מצדדיו של מודל זה ממעיטים ממשקלם של ההבדלים שבין הבריונות ברשת לזו המתבצעת בעולם הממשי. לדבריהם, "היחס הציבורי תקשורתי לאלימות באינטרנט משקף "פאניקה מוסרית" מאמצעי תקשורת חדשים, כזו שאפיינה בעבר גם יחס לתופעות תרבותיות אחרות כמו הרדיו, הטלוויזיה, הקומיקס ועוד. "אותם ילדים בריונים שמסתובבים ברחובות מסתובבים גם באינטרנט, אותם פדופילים, אותם גנבים. הניסיון לצייר את "האינטרנט" כמקום מסוכן ומאיים נגוע בבורות. פייסבוק הוא זירת מפגש, והדינאמיקה שנוצרת במפגש תלויה בראש ובראשונה בנפגשים".²⁹

בכל הנוגע לחקיקה ישירה שתכליתה לייצר עבירות פליליות ייחודיות עבור בריונות הרשת, עולות טענות בדבר החשש מפני הפללת יתר, שיש לתת לו משקל מיוחד בעיקר כאשר רבים מבין אלו הצפויים להיות מורשעים בביצוע העבירה של בריונות ברשת הם קטינים.³⁰

²⁴ **עציוני, בריונות רשת עמ' 474.**

²⁵ שם עמ' 474-475.

²⁶ ראו שם, עמ' 475, ועמ' 476.

²⁷ שם עמ' 475. לטבלה המסכמת את ההבדלים שבין הבריונות הקלאסית לבריונות הרשת ראו להלן בנספח.

²⁸ מכוחו של טיעון זה, למשל, ביטל לאחרונה בית המשפט של מדינת ניו יורק חקיקה שנועדה להתמודד במישרין עם תופעת הבריונות ברשת. ראו (2014) 24 N.Y.3d 1 **The People of the State of New York v. Marquan M.** על ערך חופש הביטוי ברשת האינטרנט ראו במסמך הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי בעניין "חשיפת זהותו של מעוול אנונימי ברשת האינטרנט" (כתיבה: עו"ד ירון אונגר, 14 בפברואר 2012), אחר הציון להערה 11.

²⁹ **גולדשמידט, אלימות מקוונת עמ' 1** (מצטט את ד"ר יובל דרור, "הכי קל להאשים את הפייסבוק", ישראל היום, 6 בינואר 2011. טיעון 'הפאניקה המוסרית' פותח על ידי דנה בויד, בספרה **Danah Boyd, it's complicated: the social lives of networked teens** Yale University Press (2014), at p. 104 טכנולוגיות יצרו אצל מבוגרים פאניקה מוסרית מפני השלכותיהן השליליות על ילדים. פאניקה זו הובילה בסופו של דבר לחקיקתם של חוקים שהגבילו את זכויותיהם של קטינים, כדוגמת הגבלת כניסתם של קטינים למקומות ציבוריים.

³⁰ Lyrissa Lidsky & Andrew Pinzon Garcia, "How Not to Criminalize Cyberbullying" 77 **Mo. L. Rev.** 693 (2012)

כמו כן, היו שטענו שיצירתן של עבירות כאמור צפויה ליצור עומס רב על מערכות האכיפה, שעל פי רוב, אין בידיהן משאבים מתאימים כדי להתמודד עם כל תלונה שתעסוק בביצוע העבירה החדשה שתיווצר.³¹

3. רקע נורמטיבי

כיום, אין בישראל חוק העוסק בצורה ישירה בבריונות ברשת, אך ישנם מספר חוקים המאפשרים להטיל אחריות על בריוני רשת, כפי שיבואר להלן.

3.1 אחריות פלילית

ככלל, בישראל אין חקיקה פלילית המיועדת להתמודד בצורה ישירה עם תופעת הבריונות ברשת. לדעת הרדוף, הסיבה לכך שהמחוקק טרם נכנס לעובי הקורה בהקשר זה היא, שעדיין "איננו משלמים מחיר ערכי של זיכוי אנשים שפלים שלא מילאו אחר מלוא יסודות העבירה. רק מחיר כזה עשוי להעיר את המחוקק מתרדמתו".³²

החוק הקיים מאפשר להטיל אחריות פלילית על מבצעי מעשי בריונות ברשת מכוחם של ארבעה סוגים של עבירות: עבירות ההטרדה, עבירות הפגיעה בפרטיות,³³ עבירות לשון הרע ועבירות של פגיעה במוסר הציבורי, כפי שיבואר להלן.

3.1.1 עבירות ההטרדה

החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998 קובע שכל מעשה שיש בו משום "התייחסויות חוזרות המופנות לאדם, המתמקדות במיניותו, כאשר אותו אדם הראה למטריד כי אינו מעוניין בהתייחסויות האמורות" (סעיף 3(4)) הוא הטרדה מינית.

ההוראה האמורה כוללת את היסוד העובדתי של הפניה לאדם המוטריד. אמנם, הפסיקה הרחיבה במעט יסוד עובדתי זה כשקבעה שגם הסבת תשומת הלב של אדם, בעקיפין, לתוכן המטריד היא בגדר פניה לאדם.³⁴ אולם, גם לאחר ההרחבה הפרשנית האמורה, ספק אם הפצת תוכן ברשת חברתית שלא בנוכחותו של הנפגע תוכל להיכלל בגדר פניה לאדם.

יתר על כן, ההוראה כוללת את יסוד החזרה, המחייב שההתייחסות תתבצע מספר פעמים. לא ברור אם בתי המשפט ייאותרו להרשיע אדם ששלח דואר אלקטרוני בודד, על יסוד ההנחה שבשל אופייה של התקשורת ברשת האינטרנט, יסוד החזרה מתקיים מאליו.³⁵

יסוד החזרה נעדר אמנם מהגדרתה של העבירה לפי סעיף 3(5) לחוק, הקובע שגם "התייחסות מבזה או

³¹ Ryan Broll & Laura Huey, "Just Being Mean to Somebody Isn't a Police Matter": Police Perspectives on Policing Cyberbullying", *Journal of School Violence* 14:2, 155-176 (2015).

³² הרדוף, דיני העונשין עמ' 139 (ההדגשה במקור).

³³ בהקשר זה נדון בעבירות הגנת הפרטיות ה'קלאסיות', שבדרך הטבע עשויות לשמש עילה להטלה של אחריות פלילית במקרים של בריונות ברשת. אמנם, ייתכנו נסיבות שבהן ניתן יהיה להרשיע מכוחן של עבירות ייחודיות הנוגעות לנסיבות שאינן שכיחות, כגון, פרסום תמונתו של קטין שנעברה בו עבירת מין (סעיף 24 לחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ד-1960) או פרסום אסור של זהות חשוד בפלילים (סעיף 70(ו) של חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984).

³⁴ ראו: עש"מ 5771/01 פדלובסקי נ' נציב שירות המדינה פ"ד נו(1) 463, 476; עב' (ב"ש) 1597/02 פלוגית נ' חברה אלמונית ואלמוני פד"ע מ, יג, כב-כג.

³⁵ לטיעון מעין זה ראו עצינוני, בריונות עמ' 471 ("ייתכן שניתן להסתכל על התפוצה הרחבה, או ההעברה הלאה של המידע הפוגעני כיוצר את החזרה הרלוונטית להגדרה"). יש להדגיש שעציוני מתייחסת בדבריה להגדרה המקובלת של הבריונות ברשת, ולא להגדרה של ההטרדה המינית בחוק הישראלי. וראו ע"ע (ארצי) 432/07 פלוגי נ' אלמונית (פורסם בינבו), שם אומצה פרשנות מרחיבה המאפשרת להרשיע בעבירה לפי סעיף 3(4) גם את מי שההתייחסות החוזרת שלו התבצעה במסגרת מפגש בודד עם הנפגע.

משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או למיניותו, לרבות נטייתו המינית" (סעיף 3(5)) מהווה הטרדה מינית, אך גם כאן, יסוד הפניה לאדם עלול להכשיל את הרשעתם של רבים מבין אלו המבצעים מעשי בריונות ברשת. יתר על כן, מאחר שהחוק האמור עוסק בהטרדה מינית, ביטויים מטרידים שאינם מתמקדים במיניותו של אדם לא יוכלו להוות יסוד להטלתה של אחריות פלילית מכוחו.

בביטויים מן הסוג האחרון עוסק סעיף 30 לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982, שניתן לראות בו מעין חקיקה ישירה שנועדה לאפשר את הטלתה של אחריות פלילית על בריוני רשת. הסעיף האמור קובע ש"המשתמש במיתקן בזק", ³⁶ ובכלל זה שליחת מסרונים ³⁷ או הפצת מסרים באמצעות המחשב, ³⁸ "באופן שיש בו כדי לפגוע, להפחיד, להטריד, ליצור חרדה או להרגיז שלא כדין, דינו - מאסר שלוש שנים".

ההטרדה, כפי שפורשה בפרשת הראר היא "יצירת אי נוחות המסיחה את דעתו של אדם מענייניו וגורמת לו מבוכה, דאגה, בלבול והתעסקות במושא ההטרדה". ³⁹

היסוד הנפשי של העבירה הוא "מחשבה פלילית בלבד, דהיינו במודעותו הסובייקטיבית של הנאשם להתנהגות שהשתמש במיתקן בזק ובמודעות סובייקטיבית לנסיבות – דהיינו במודעות לאפשרות שהשימוש שעשה עלול לפגוע, להפחיד, להטריד, ליצור חרדה או להרגיז... אין על התביעה להוכיח שהתקיימה אצל הנאשם מטרה/כוונה לפגוע או להפחיד". ⁴⁰

בעבירה זו נעשה שימוש בדרך כלל לשם הרשעתם של אנשים שמתקשרים לבני זוג לשעבר או לשכנים כדי להטרידם. ככל שידנו מגעת, לא נמצא תקדים להרשעה של אדם שהפיץ מסר שיש בו כדי להטריד ברשת חברתית, הגם שנראה שניסוחה הרחב של העבירה אינו שולל הרשעה שכזו.

קושי נוסף שצפוי להכשיל את העמדתם לדין של בריוני רשת על יסוד ההוראה האמורה נובע מן הערפל המושגי האופף ביטויים כהטרדה, הפחדה, חרדה או רוגז. מובן מאליו שפרשנות מרחיבה של מושגים אלה צפויה להפוך כמעט כל משתמש ברשת חברתית לעבריין פוטנציאלי, ובשל כך ייטו בתי המשפט לפרש ביטויים אלה בצורה מצמצמת, שלא תאפשר העמדה לדין אלא בנסיבות קיצוניות שבהן ברור שהשימוש במיתקן הבזק גורם להטרדה או הפחדה. ⁴¹

למשפחת עבירות ההטרדה ניתן להוסיף גם את עבירת האיום לפי סעיף 192 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, הקובעת ש"המאיים על אדם בכל דרך שהיא בפגיעה שלא כדין בגופו, בחירותו, בנכסיו, בשמו הטוב או בפרנסתו, שלו או של אדם אחר, בכוונה להפחיד את האדם או להקניטו, דינו - מאסר שלוש שנים". בעבירה זו ניתן יהיה לעשות שימוש לשם הטלת אחריות פלילית בגין איומים המועברים דרך רשתות חברתיות.

היסוד הנפשי של עבירה זו הוא הכוונה להפחיד או להקניט, ובהתאם לפסיקת בית המשפט העליון בפרשת לם, ⁴² יש להחיל על יסוד נפשי זה את הלכת הצפיות, שלפיה, בהתקיים מודעות ברמת הסתברות גבוהה,

³⁶ "בזק", לפי ההגדרה שבסעיף 1 לחוק הוא "שידור, העברה או קליטה של סימנים, אותות, כתב, צורות חזותיות, קולות או מידע, באמצעות תיל, אלחוט, מערכת אופטית או מערכות אלקטרומגנטיות אחרות".

³⁷ ראו ת"פ (כ"ס) 48454-02-13 מדינת ישראל שלוחת תביעות כפר-סבא נ' סרגיי חנוכייב (פורסם ב'נבו').

³⁸ ראו הרדוף, דיני העונשין עמ' 145 ("הטרדה במיתקן בזק" עשויה לתאר הטרדה והרגזה דרך מחשב).

³⁹ רעפ 10462/03 הלינו הראר נ' מדינת ישראל, פ"ד ס (2) 70, 82 (להלן: פרשת הראר).

⁴⁰ ת"פ (ת"א) 49449-01-11 מדינת ישראל נ' חנן אלקלעי (פורסם ב'נבו'), עמ' 6.

⁴¹ דוגמה לכך ניתן למצוא בפסק הדין בת"פ (כ"ס) 25740-08-13 מדינת ישראל נ' רון נחום (פורסם ב'נבו'). בפסק דין זה דובר על סכסוך שכנים שבמסגרתו אחד השכנים, שריצה עונש מאסר, התקשר לשכנתו שעמה היה מסוכסך בשל תלונה על חריגות בניה, ובשיחה אמר לה: "עדיף לך לעזוב את הבית לפני שאני יוצא". בית המשפט זיכה את הנאשם מחמת הספק, לאחר שלא הצליח להשתכנע שהביטוי האמור הוא בגדר הטרדה שיש בה כדי לזרוע פחד ורוגז.

⁴² רע"פ 2038/04 לם נ' מדינת ישראל פ"ד ס (4) 96.

עד כדי קרבה לוודאות, שהביטוי המאיים עלול להפחיד את קולט האיום או להקניטו, מתקיים היסוד הנפשי הנדרש לצורך הרשעה בעבירה זו.

בשל תקדימים לבריונות רשת שכללה עידוד להתאבדות, יש להזכיר בהקשר זה גם את סעיף 302 לחוק העונשין, הקובע ש"המביא אדם לידי התאבדות, בשידול או בעצה... דינו - מאסר עשרים שנים". בהתאם לפרשנות המקובלת, "היסוד הנפשי שבשידול צריך להשתלב במלואו ביסוד העובדתי שבו, על כל רכיביו... השידול... צריך המשדל להיות מודע לטיב התנהגותו... ולנסיבות הרלוואנטיות להתהוות השידול, המתקיימות בשעת ההתנהגות המשדלת... ואת מגוון הנסיבות... לאמור, מחשבה פלילית מיוחדת במטרה מסוימת - להביא את המשדל לידי ביצוע..."⁴³. בהתאם לפרשנות זו, נראה שהמקרים שבהם יורשעו אנשים שקראו לאחרים להתאבד ברשת החברתית, בהודעת דואר אלקטרוני וכדומה על יסוד הסעיף האמור יהיו נדירים ביותר.⁴⁴

3.1.2 עבירות הפגיעה בפרטיות

בשנת 2011 תוקן חוק הטרדה מינית, והוסף סעיף 3(א5), הקובע ש"פרסום תצלום, סרט או הקלטה של אדם, המתמקד במיניותו, בנסיבות שבהן הפרסום עלול להשפיל את האדם או לבזותו, ולא ניתנה הסכמתו לפרסום" מהווה עבירה של הטרדה מינית. עבירה זו מצויה אמנם בחוק הטרדה מינית, אך במהותה היא עבירת פגיעה בפרטיות.⁴⁵

בשל הזמן הקצר שחלף מעת כניסתו של החוק לתוקף, עדיין אין בידנו פסיקה העוסקת בפרשנותה של הוראה זו,⁴⁶ אולם כבר כעת יש המעירים שהתיקון מותיר שאלות כבדות משקל ללא מענה.

כך למשל, לא ברור האם רק העלאתן של תמונות לרשת האינטרנט תוגדר כ"פרסום" או שמא, גם הפצה של התמונות על ידי מפרסם משני תוגדר כ"פרסום".⁴⁷ האם הגדלת היקף הפרסום אף היא בגדר 'פרסום', או שמא 'פרסום' אינו אלא הפצה של תוכן שלפני כן לא פורסם מעולם?⁴⁸

⁴³ ש"ז פלר יסודות בדיני עונשין כרך ב, 234.

⁴⁴ הוראת חוק נוספת, ארכאית במקצת, המאפשרת את העמדתם לדין של בריוני רשת בשל עילת ההטרדה היא זו הקבועה בסעיף 10(א) לפקודת הטלגרף האלחוטי [נוסח חדש] התשל"ב-1972. לפי הוראה זו, מי ש"משדר או מנסה לשדר בטלגרף אלחוטי ידיעה או תקשורת מגוונת, נתעבות או פוגעות, או החותרות תחת הסדר הציבורי או שיש בהן כדי להפריע לשלום הציבור", "דינו מאסר ששה חדשים או קנס". הביטוי "טלגרף אלחוטי" מוגדר בסעיף 1 לחוק כ"שיטה של תקשורת באמצעות מכשירים לשידור או לקליטה של ידיעות או תקשורות אחרות על ידי אותות חשמל, שלא בעזרת תיל המחבר את נקודות השידור והקליטה". בהנחה ש"שידור או לקליטה... על ידי אותות חשמל, שלא בעזרת תיל המחבר את נקודות השידור והקליטה" כולל גם תקשורת באמצעות רשת האינטרנט, הרי שניתן יהיה להעמיד בריוני רשת לדין פלילי על יסוד ההוראה האמורה. אולם, השאלה הפרשנית, האם תקשורת אינטרנטית באה בגדרו של שידור בטלגרף אלחוטי לא נדונה בפסיקה. וראו בפרשת הראר, עמ' 83 נאמר באמרת אגב שניתן לעשות שימוש בהוראה האמורה לשם הרשעת מטרידים באמצעות הטלפון.

⁴⁵ כעולה גם מן ההוראה שבסעיף 5(א) לחוק למניעת הטרדה מינית, הקובעת ש"המטריד מינית אדם כאמור בסעיף 3(א5), דינו כדין הפוגע במזיד בפרטיות זולתו כאמור בסעיף 5 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981", עבירה שעונשה חמש שנות מאסר, בניגוד להטרדות מיניות לפי יתר הסעיפים הקטנים של סעיף 3, שבהן נקבע עונש מאסר של שנתיים. יש לציין שמבקריו של התיקון טוענים שהתיקון הוא פופוליסטי בעיקרו, משום שהלכה למעשה, אין הוא מוסיף דבר על האיסורים שנקבעו כבר בחוק הגנת הפרטיות. על ביקורת זו ראו למשל דבריו של עו"ד דן חי המצוטטים אצל יסמין גואטה ואפרת נוימן, "חוק הסרטונים: פופוליזם מיותר או הצהרה ערכית חשובה?" אתר **דה מארקר**, 12 בינואר 2014 ("החוק החדש מיותר, כי האיסור הזה כבר קבוע בחוק הגנת הפרטיות - שאוסר בצורה ברורה ומפורשת פרסום תצלום של אדם שנלקח מרשות הפרט" להלן: גואטה ונוימן, חוק הסרטונים).

⁴⁶ אם כי, לאחרונה הגישה התביעה הצבאית כתבי אישום נגד שלושה חיילים שצילמו בסתר חיילות במקלחת והפיצו את התמונות בקרב חיילי הגדוד. החיילים הואשמו בהטרדה מינית, בהסתמך על תיקון מס' 10 לחוק למניעת הטרדה מינית. לדיווח על כך, ראו באתר הפרקליטות הצבאית **כאן**.

⁴⁷ לעניין הפצה אקראית בידי גולשים, נקבע בת"א (נת' 7920/07 **פלוגית נ' אסטרסון ראובן** שחיובו של הגולש "בלשון הרע עשוי לפגום ביתרונות הרבים הגלומים ברשת האינטרנט ובחופש המאפיין את רשת האינטרנט, פגיעה שכזו עשויה לשתק את החופש ברשת וליצור אפקט מרתיע שאינו רצוי כלל" (להלן: פרשת אסטרסון). עקרונית, ייתכן בהחלט ששיקול דומה יופעל בעתיד גם בנוגע להטלת האחריות על מתווכי הרשת.

⁴⁸ בהקשר זה יש להזכיר את קביעת בית המשפט בפרשת אסטרסון (עמ' 12-12), ש"על פי עקרון ההרתעה היעילה אין... לקבוע

בנוגע לתכליתו של הפרסום נקבע, שהפרסום צריך להיות כזה ש"עלול להשפיל את האדם או לבזותו", וכן שהוא "מתמקד במיניותו" של המצולם. מן הפסיקה נראה שנדרש ש"פוטנציאל ההשפלה" או "פוטנציאל הביזוי" יהיה טבוע בתצלום עצמו,⁴⁹ ולא רק בהקשר שבמסגרתו פורסם התצלום. לא ברור באלו נסיבות ייקבע שהתצלום מתמקד במיניותו של האדם.⁵⁰

הנסיבה של העדר "הסכמה לפרסום" מעוררת שאלות הנוגעות להיקפה של ההסכמה. האם הסכמה לפרסום בקרב קבוצה מצומצמת של אנשים תיחשב כ"הסכמה לפרסום" ברשת חברתית הפתוחה לכול?⁵¹ האם דין הסכמתו של בגיר כדין הסכמתו של קטין?⁵² האם יש משמעות לנסיבות קבלתה של ההסכמה? האם המפרסם יישא באחריות גם אם לא יכול היה לדעת האם ניתנה הסכמה לפרסום או לא? ואם לא יישא באחריות בנסיבות אלה, האם תידרש ידיעה ממשית על כך שהנפגע לא הסכים לפרסום, או שמא די יהיה בידיעה קונסטרוקטיבית?⁵³

עבירה דומה לזו שנקבעה בחוק למניעת הטרדה מינית נקבעה בסעיף 2(4) לחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981 (להלן: חוק הגנת הפרטיות), לפיו "פרסום תצלומו של אדם ברבים בנסיבות שבהן עלול הפרסום להשפילו או לבזותו" ייחשב כעבירה פלילית אם נעשה בזדון.⁵⁴

לפי סעיף 1(2) לחוק הגנת הפרטיות, גם "בילוש או התחקות אחרי אדם, העלולים להטרידו, או הטרדה אחרת" הם בגדר פגיעה אסורה בפרטיות, שעונשה עשוי להגיע עד כדי חמש שנות מאסר. הוראה זו מאפשרת לכאורה את העמדתו לדין של מי שעושה שימוש ברשת האינטרנט כדי לבלוש או להתחקות אחר

כי שליחת התמונה בדואר האלקטרוני לאחר שנמצאה באקראי ברשת האינטרנט באתר המאפשר הורדה חופשית ובחינם לכולם, מהווה "פרסום" לצורך חוק איסור לשון הרע".
רע"פ 9818/01 **ביטון נ' סולטן** פ"ד נט(6) 554, 584 (להלן: פרשת ביטון).

הנושא של חוסר הבהירות של התנאי "מתמקד במיניותו" עלה כבר בדיוני הוועדה לקידום מעמד האישה בעת הכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית. ראו למשל דבריה של עו"ד גאל אזריאל ממחלקת ייעוץ וחקיקה של משרד המשפטים, פרוטוקול מס' 53 מיישיבת הוועדה לקידום מעמד האישה ושיוויון מגדרי, כב בטבת התשע"ד (25 בדצמבר 2013), עמ' 8 ("הביטוי 'המתמקד במיניותו' הוא לא מוגדר ולא בדיוק ברור איך יפרשו אותו" להלן: הוועדה לקידום מעמד האישה, פרוטוקול מס' 53), ודבריה של גב' מירי היבנר, ראש היחידה למניעת הטרדות מיניות, במשרד לביטחון פנים שם, עמ' 14 ("... זה מאוד תלוי בתפיסה ערכית, בתפיסה תרבותית, פוליטית, דתית, מה זה 'המתמקד במיניותו'... יכול להיות שצילום... בבגד ים כזה או אחר או נשיקה, מתמקד במיניותו..."). מנגד ראו דבריה של עו"ד קרן בר יהודה, נציגת לשכת עורכי הדין בדיון, שם, עמ' 21 ("אנחנו חיים עם החוק למניעת הטרדה מינית כבר 15 שנה, בתי המשפט עשו פרשנות נרחבת למה זה 'מתמקד במיניותו' גם ביחס לסעיפים האחרים שיש בחוק, ידעו למקד יפה מאוד מה נכנס ומה לא נכנס, וזה נכון שאנחנו מתחילים בדרך כלל ממצב שיש קצת פסיקות סותרות וקצת אי-בהירות והדברים מתקדמים ויש בהירות בהם, כך שההתמקדות במיניותו לא מטרידה אותי").

ראו למשל, אלעד קפלן, "**חוק הסרטונים: המחוקקים משחקים בנדמה לי**", אתר Onlife, 8 בינואר 2014 ("מהי 'הסכמה' בהקשר של פרסום מיני: האם הסכמה להעביר צילום לאדם מסוים או קבוצת בני אדם מהווה הסכמה מכלל להעביר גם לאדם אחר? האם הסכמה היא לנצח נצחים כך שסרטון שהופץ בגיל 18 'בהסכמה' יישאר לעולמי עד בהיסטוריית הרשת?"). להלן: קפלן, חוק הסרטונים.

גם נושא זה עלה בדיוני הוועדה לקידום מעמד האישה בעת הכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית. ראו דבריה של עו"ד כרמית פולק-כהן, סגנית היועץ המשפטי של המועצה הלאומית לשלום הילד, **הוועדה לקידום מעמד האישה, פרוטוקול מס' 53** עמ' 23 ("על יסוד העבירה, 'ולא ניתנה הסכמתו לפרסום'... על קטינים מתחת לגיל 14 שבחוק העונשין כמובן אין בכלל צורך לדון בהסכמה שלהם... ולדעתי בגילאים כאלה אנחנו עדיין צריכים להכניס את ההתייחסות החוקית"), ותגובתה של עו"ד תמי סלע, היועצת המשפטית לוועדה לקידום מעמד האישה ושיוויון מגדרי, **הוועדה לקידום מעמד האישה, פרוטוקול מס' 53** שם ("הנושא מורכב... הנושא הזה עולה גם היום במקרים שהם לפי חוק הגנת הפרטיות, כי גם שם הסכמה מאיינת את הפגיעה בפרטיות... אבל אנחנו יודעים שהסכמה של קטין היא לא לגמרי כהסכמה רגילה, וחוק הכשרות מתייחס להסכמה של קטינים. הכוונה פה שיתמודדו עם זה באותה דרך...").

בנוגע לאחריות הגולש המפיץ תמונות שנתקל בהן באקראי, נקבע בפסק הדין בפרשת אסטרן ש"ברשת האינטרנט מצויות בכל רגע נתון מיליוני תמונות הנגישות לכל גולש מכל מקום ברחבי הגלובוס. התמונות מועלות על ידי גורמים שונים... לגולש הסביר אין כל ידיעה האם החומר בו הוא נתקל הועלה לרשת האינטרנט ברצונו של הגורם אליו קשור התוכן או בניגוד לרצונו" (פרשת אסטרן, עמ' 12). וראו גם דבריה של עו"ד תמי סלע, היועצת המשפטית לוועדה לקידום מעמד האישה ושיוויון מגדרי, **הוועדה לקידום מעמד האישה, פרוטוקול מס' 53** עמ' 21 ("אנחנו יודעים הרי שהיסוד הנפשי, המודעות, מתייחסת גם למצב שאדם היה יכול לחשוך והוא לא בדק... גם יש פה דברים שידרשו פרשנות והם לא ברורים, כי הסיטואציות הן שונות ומגוונות וקשה לקבוע כללים של שחור ולבן בעניין הזה"); **קפלן, חוק הסרטונים** ("האם אדם שהפיץ סרטון מיני יכול להיות 'תם לב' או שחובתו לוודא בעצמו אם קיימת הסכמה?").

ראו סעיף 5 לחוק הגנת הפרטיות.

אדם, אם כי, זהו איננו הסוג השכיח של בריונות הרשת.

אמנם, בפרשת ועקנין נקבע ש"המונח 'הטרדה' בא להשלים את המעגל של מגוון שיטות החשיפה המכוונות של ענייניו הפרטיים של האדם, שאינן יכולות להיכלל במושגים של בילוש או התחקות דווקא".⁵⁵ פרשנות מרחיבה זו מאפשרת העמדה לדין של בריוני רשת החושפים את ענייניהם הפרטיים של קרבתיהם שלא בדרך של בילוש או התחקות.

הוראה חשובה נוספת היא זו הקבועה בסעיף 2(11) לחוק האמור, שלפיה גם "פרסומו של ענין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, לרבות עברו המיני, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד", מהווה עבירה של פגיעה בפרטיות.

אמנם, יש להדגיש שעבירת הפגיעה בפרטיות, בניגוד לעבירת ההטרדה המינית, שהיא התנהגותית באופייה, היא עבירה הדורשת את קיומו של היסוד הנפשי של הזדון. בהקשר זה נקבע אמנם שמשמעותו של יסוד נפשי זה היא, "מודעות לטיב ההתנהגות ולהתקיימות הנסיבות",⁵⁶ ולא כוונה לגרימתה של התוצאה המזיקה. אולם, ככל שהדבר נוגע להרשעתם של קטינים, נראה שיתגלו קשיים גם בהוכחת כוונת זדון מסוג זה.

3.1.3 עבירות לשון הרע

סעיף 1 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק איסור לשון הרע) קובע שלשון הרע היא:

- (1) דבר שפרסומו עלול להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרה לשנאה, לבוז או ללעג מצדם;
- (2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו;
- (3) לפגוע באדם במשרתו... בעסקו, במשלח ידו או במקצועו;
- (4) לבזות אדם בשל גזעו, מוצאו, דתו, מקום מגוריו, גילו, מינו, נטייתו המינית או מוגבלותו".

חלק ניכר ביותר מן ההתנהגויות המוגדרות כבריונות רשת נכנס בגדרן של הגדרות לשון הרע האמורות, בהתחשב בהגדרה הרחבה של ה'פרסום', לפי סעיף 2(א) לחוק, לפיה "פרסום, לעניין לשון הרע - בין בעל פה ובין בכתב או בדפוס, לרבות ציור, דמות, תנועה, צליל וכל אמצעי אחר", ובלבד שהפרסום נועד "לאדם זולת הנפגע" והגיע לאותו אדם או לאדם אחר זולת הנפגע".⁵⁷

לכן, באופן עקרוני, ניתן לעשות שימוש בעבירת לשון הרע על מנת להטיל אחריות פלילית על בריוני רשת.⁵⁸ ואולם, יש להדגיש שמעשי בריונות הבאים לידי ביטוי, למשל, באמצעות משלוח חוזר של הודעות זבל, איומים וכדומה, שאליהם נחשף הנפגע בלבד, לא יוכלו להיחשב כ'לשון הרע' משום שאין הם מקיימים את

⁵⁵ ד"נ 9/83 בית הדין הצבאי לערעורים נ' משה ועקנין פ"ד מב(3) 837, 852.

⁵⁶ פרשת ביטון עמ' 582.

⁵⁷ ראו למשל: השופטת דורית רייך-שפירא ק"פ (ת"א) 145/00 ויסמן נ' גולן תק-של 2002 ("לאור הגדרתו של פרסום כאמור בסעיף 2 לחוק לשון הרע האוסר מפורשות פרסום ב"דרכים אחרות" ובהתחשב בתכליתו המפורשת של המחוקק ... תיתכן דרך פרסום נוספת ... הגבלת איסור הפרסום רק לאמצעים המאזכרים בחוק והתעלמות מחידושי הטכנולוגיה, מהווה פירוש מצומצם ובלתי ראוי, הפוגע במטרות המחוקק" להלן: פרשת גולן); השופט אמיר, ת"א (כ"ס) 77830/00 בורוכוב נ' פורן תק-של 2002 (2) 1216, פסקה 38 ("אני מסכים עם קביעת ביהמ"ש שם, ש"פרסום" בחוק איסור לשון הרע כולל גם פרסום באינטרנט". להלן: פרשת פורן); השופט עמית בבר"ע (חי) 850/06 מור נ' Ynet תק-מ 1837 (2) 2007 ("הגדרת המונח "פרסום" בחוק איסור לשון הרע היא רחבה דיה כדי להכניס תחת כנפיה גם פרסום ברשת האינטרנט"). וראו גם: [הוועדה לבדיקת בעיות משפטיות הכרוכות במסחר אלקטרוני, דו"ח חלקי](#) (אייר תשס"ד, מאי 2004), עמ' 50 (להלן: דו"ח שפניץ); "יובל קרניאלי" [אנונימיות ולשון הרע באינטרנט](#) בתוך: [עיתונות דוט. קום עמ' 85](#); [עזאם, מסחר אלקטרוני עמ' 209](#).

⁵⁸ בהקשר זה יש לזכור, ש"סעיף 34כג לחוק העונשין מחיל את הוראות החלק המקדמי והכללי של חוק העונשין על עבירות שאינן כלולות בו, ובהן העבירה של פרסום לשון הרע. לפיכך, לצד המפרסם עצמו, יישאו באחריות פלילית לפרסום לשון הרע גם מי שביצע עמו בצורתו את הפרסום, מי שפרסם באמצעות אחר, מי ששידל את המפרסם לעשות את הפרסום, מי שסייע למפרסם לעשות את הפרסום ומי שניסה לשדל אדם לפרסם לשון הרע" (אורי שנהר, [דיני לשון הרע](#) נבו, 1997, עמ' 97).

היסוד העובדתי של הפרסום.

היסוד הנפשי של העבירה הוא "כוונה לפגוע"⁵⁹, שמשמעותו היא, "הרצון או... המטרה או... המניע לפגוע באחר, תוך שלילת פגיעה שאינה רצונית אך המסתברת במידת ודאות רבה"⁶⁰. בהתאם לכך, יש להניח שהתביעה תתקשה להוכיח את קיומו של יסוד נפשי זה, כאשר במוקד כתב האישום יעמדו קטינים⁶¹.

אחריותו הפלילית של המפיץ המשני, מי שקיבל לידי את התוכן הפוגעני והעבירו לאחרים, תיקבע מכוחו של סעיף 12 לחוק⁶², הקובע שאם "פורסמה לשון הרע בדפוס... יישאו באחריות פלילית ואזרחית בשל לשון הרע גם מחזיק בית הדפוס... ומי שמוכר את הפרסום או מפיץ אותו בדרך אחרת"⁶³.

בהתחשב באופייה של הבריונות ברשת, נראה שעל פי רוב, לא תעמוד לבירוי הרשת אחת מן ההגנות הקבועות בחוק, בכל הנוגע לאחריות הפלילית המוטלת על מי שפרסם או הפיץ דברי לשון הרע.⁶⁴

3.1.4 פרסום תועבה

סעיף 214(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 קובע שה"מפרסם פרסום תועבה או מכינו לצורכי פרסום" דינו מאסר שלוש שנים, ובמידה והפרסום כולל "דמות של קטין, לרבות הדמיית קטין או ציור של קטין, דינו – מאסר חמש שנים" (214(ב)).

ואולם, בהתאם לפרשנות הצרה של הביטוי "תועבה", שאומצה בפסק הדין בעניין המועצה לשידורי כבלים,⁶⁵ שלפיה גם פרסומו של תוכן פורנוגרפי אינו בגדר "תועבה", נראה שרוב המקרים של בריונות הרשת לא יהיו מתאימים לשם העמדה לדין על יסוד עבירה זו.

3.2 אחריות אזרחית

3.2.1 עוולת ההטרדה

לפי סעיף 6 לחוק למניעת הטרדה מינית, הטרדה מינית הבאה לידי ביטוי ב"התייחסויות חוזרות המופנות לאדם, המתמקדות במיניותו, כאשר אותו אדם הראה למטריד כי אינו מעוניין בהתייחסויות האמורות" (סעיף 3(4)), או ב"התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או למיניותו, לרבות נטייתו המינית" (סעיף 3(5)), היא עוולה אזרחית המאפשרת לנפגע לתבוע פיצויים, גם ללא הוכחת נזק, בגובה של כמאה ועשרים אלף ש"ח.

כאמור לעיל, הטלת אחריות מכוחה של עוולת ההטרדה המינית עלולה להיתקל בקושי, הן בשל הצורך להוכיח את קיומו של יסוד החזרה (סעיף 3(4)), הן בשל הצורך להוכיח את קיומו של יסוד הפניה לאדם (סעיפים 3(4) ו-3(5)).

⁵⁹ סעיף 6 לחוק.

⁶⁰ ע"פ 677/83 שמואל בורוכוב נ' זאב יפת פ"ד (3) 205, 219.

⁶¹ וראו לעיל, ליד הציון להערה 11.

⁶² האחריות הפלילית של עורכי האתר אינה עניין למסמך זה, כפי שהובהר לעיל. אחריות זו תיקבע בהתאם לתנאים שנקבעו בסעיף 11 לחוק.

⁶³ את התיבה 'דפוס' ניתן לפרש כחלה גם על פרסום באינטרנט, לאור הגדרת הפרסום שבסעיף 2(א) לחוק, לפיה "פרסום, לענין לשון הרע - בין בעל פה ובין בכתב או בדפוס, לרבות ציור, דמות, תנועה, צליל וכל אמצעי אחר".

⁶⁴ לפי סעיף 14, לא יישא אדם באחריות פלילית או אזרחית בשל פרסום או הפצה של לשון הרע אם "הדבר שפורסם היה אמת והיה בפרסום ענין ציבורי". על פי רוב, אין עניין ציבורי בפרסום של תכנים פוגעניים. לפי סעיף 15, לא יישא אדם באחריות פלילית או אזרחית בשל פרסום או הפצה של לשון הרע אם הנאשם או הנתבע "עשה את הפרסום בתום לב" באחת מ-12 נסיבות שנקבעו בחוק. נראה שעל פי רוב, מעשי בריונות ברשת אינם עונים להגדרה של "תום לב", ואינם מתאימים לאף אחת מן הנסיבות האמורות.

⁶⁵ בג"ץ 5432/03 ש.י.ן – לשוויון ייצוג נשים נ' המועצה לשידורי כבלים ולשידורי לוויין פ"ד (3) 65. וראו גם ת"פ (ת"א) 6959/88 מדינת ישראל נ' "חדשות" עיתון יומי בע"מ ואח' (פורסם בינבוי).

(5) והן בשל כך שלא ניתן יהיה לעשות שימוש בעוולה זו כלפי הטרדות שאינן נושאות אופי מיני.

עבירות ההטרדה לפי חוק התקשורת ופקודת הטלגרף אינן מוגדרות כעוולות אזרחיות, ובשל כך לא ניתן יהיה להטיל אחריות אזרחית על בריוני רשת מכוחם של דברי חקיקה אלו.

3.2.2 עוולת הפגיעה בפרטיות

לפי סעיף 6 לחוק למניעת הטרדה מינית, "פרסום תצלום, סרט או הקלטה של אדם, המתמקד במיניותו, בנסיבות שבהן הפרסום עלול להשפיל את האדם או לבזותו, ולא ניתנה הסכמתו לפרסום", הוא עוולה אזרחית, שכאמור לעיל, עשויה לזכות את הנפגע בפיצוי משמעותי ביותר, גם ללא הוכחת נזק.

אף העבירות לפי חוק הגנת הפרטיות הן גם עוולות לפי פקודת הנזיקין,⁶⁶ אולם שיעור הפיצוי ללא הוכחת נזק בתביעה לפי חוק זה הוא נמוך יותר. כאשר הפגיעה לא נעשתה מתוך כוונה לפגוע, שיעור הפיצוי יעמוד על 50,000 ₪, בעוד שבמידה ותוכח כוונה לפגוע, שיעור הפיצוי יהיה כפול מזה.⁶⁷

בהקשר זה חשוב להדגיש, שבניגוד ליסודותיה העובדתיים של **עבירת הפגיעה בפרטיות**, **בתביעה נזיקית** בשל פגיעה בפרטיות אין צורך להוכיח כוונת זדון, דבר שצפוי להקל על הנפגע לקבל פיצוי על הנזק שנגרם לו.

3.2.3 עוולת לשון הרע

לפי חוק איסור לשון הרע, "פרסום לשון הרע לאדם או יותר זולת הנפגע תהא עוולה אזרחית" (סעיף 7). בתביעה לפי עוולה זו ניתן לדרוש פיצוי המגיע עד כדי "50,000 שקלים חדשים, ללא הוכחת נזק" כאשר הפרסום לא נועד לפגוע (סעיף 7א(א)), ופיצוי כפול, במידה ויוכח ש"לשון הרע פורסמה בכוונה לפגוע" (סעיף 7א(ב)).

4. סקירה משווה

4.1 ארצות הברית

בעשור האחרון קיימת מודעות רבה להיקף תפוצתה של תופעת הבריונות ברשת, לנזקה ולצורך לשכלל את הכלים המשפטיים העומדים לרשותן של הרשויות כדי להתמודד ביעילות עם תופעה זו, בעיקר בעקבות ריבוי מקרים של אלימות ואפילו התאבדות כתוצאה מפגיעה נפשית קשה שלה נחשפו קרבנות הבריונות ברשת.⁶⁸

4.1.1 אחריות פלילית

בשלהי שנת 2006 הכירה מייגן מאייר, נערה בת 13 מממזורי, "נער" שכינה עצמו 'ג'וש' ברשת החברתית Myspace. "ג'וש" הציע למייגן חברות, ובמשך שבועות ניהלו השניים קשר אינטנסיבי ברשת בלבד. לבסוף, הודיע 'ג'וש' למייגן שהוא אינו מעוניין להמשיך את הקשר, הוסיף כמה אמירות פוגעות, וניתק מגע. עקב כך, מייגן מאייר התאבדה בתלייה. לימים, התברר ש'ג'וש' אינו אלא לורי דרו, אם חברתה של מייגן המתגוררת בשכונת אליה, שעמה הייתה מייגן מסוכסכת.

הפרשה זעזעה את אמריקה, והובילה להגשת כתב אישום כנגד לורי דרו. בהעדרה של עבירה פדראלית ייחודית של בריונות ברשת, התבסס כתב האישום על חוק השימוש במחשב לרעה ומרמה באמצעות מחשב

⁶⁶ בהתאם לסעיף 4 לחוק הגנת הפרטיות.

⁶⁷ סעיף 29א(ב) לחוק הגנת הפרטיות.

⁶⁸ לרשימה של מקרים מסוג זה, ראו למשל אצל Raúl R. Calvoz, Bradley W. Davis & Mark A. Gooden, "Cyber Bullying and Free Speech: Striking an Age Appropriate Balance", 61 Clev. St. L. Rev. 357, 359 n.1 (2013). להלן: קלבוז ואח', בריונות רשת וחופש הביטוי.

(Computer Fraud and Abuse Act) משנת 1986,⁶⁹ האוסר כניסה למחשב ללא רשות והשגת מידע ממחשב מוגן כאשר ההתנהגות האמורה כרוכה בביצוע עבירה או עוולה נזיקית. הטענה של התביעה הייתה, שבהתחשב בתנאי השירות של הרשת החברתית, הנתבעת נכנסה למחשב מוגן ללא רשות, לשם ביצוע עבירה או עוולה.

ואולם, על אף רצונם של המושבעים להרשיע את לורי דרו, בית המשפט זיכה אותה מאשמה, תוך שהוא מציין שההיסטוריה החקיקתית אינה רומזת אפילו על כך שהמחוקק הפדראלי העלה בדעתו שימוש בחוק האמור לשם התמודדות עם התופעה של בריונות ברשת.⁷⁰

בעקבות כישלונה של התביעה בפרשה זו, הגישה חברת הקונגרס מן המפלגה הדמוקרטית, לינדה סנצ'ז, הצעת חוק ייחודית, שתכליתה להילחם בתופעת הבריונות ברשת.⁷¹ הצעת החוק נקראה על שמה של מייגן מאייר, והיא ביקשה לקבוע שכל מי שגורם לאדם מצוקה נפשית מהותית באמצעות שימוש באמצעים אלקטרוניים⁷² כדי לסייע להתנהגות חמורה, חוזרת ועוינת, מבצע עבירה פלילית, שעונשה קנס או מאסר לתקופה של עד שנתיים מאסר בפועל, או צירוף של שני העונשים.⁷³

הצעת החוק הוסרה מסדר היום של בית הנבחרים לאחר שבדיונים שהתקיימו בעניינה הובעה ביקורת של מומחים לדיני מחשבים וארגוני זכויות אדם, שטענו שהנוסח הרחב והמעורפל של הצעת החוק עלול להביא להפלתם של רבים שבפעולותיהם לא הייתה כל כוונה להרע, ולפגוע פגיעה בלתי מידתית בעיקרון חופש הביטוי.⁷⁴

מכאן ואילך, ניסיונות לחוקק חוקים שנועדו להטיל על מבצעי מעשים של בריונות ברשת אחריות פלילית למעשיהם עברו לרמה המדינתית.

נכון למועד כתיבת שורות אלו, ניסיונות אלו צלחו רק ב-14 מדינות.⁷⁵ ניתוח של החוקים שהתקבלו במדינות אלו מגלה, שב-11 מדינות מבין המדינות האמורות, מודל החקיקה שאומץ הוא מודל החקיקה העקיפה, בעיקר באמצעות הרחבה של עבירות ההטרדה באופן שיאפשר להן לחול אף על מעשים של בריונות ברשת.⁷⁶

בארבע מדינות בלבד, אומץ מודל החקיקה הישירה על מנת להטיל על בריוני רשת אחריות פלילית: בארקנסו, בלואיזיאנה, בושינגטון ובצפון קרוליינה.

⁶⁹ 18 U.S.C. § 1030 בעיקרון, ניתן להטיל על מבצעי מעשים של בריונות ברשת אחריות פלילית מכוחן של עבירות הטרדה, אך כפי שמציינת אורבך, מדיניות התביעה בארצות הברית היא לעשות שימוש בעבירות אלו רק בנסיבות של הטרדה על רקע דת, גזע, מין, מוצא אתני וכדומה. ראו Shira Auerbach, "Note, Screening Out Cyberbullies: Remedies for Victims on the Internet Playground", 30 *Cardozo L. Rev.* 1641, 1663 (2009).

⁷⁰ *United States v. Drew* 259 F.R.D. 449, at 451, n.2 (D. Md. 2009).
⁷¹ Megan Meier Cyberbullying Prevention Act, H.R. 1966, 111th Cong. (2009).

⁷² 'אמצעים אלקטרוניים' הוגדרו בהצעת החוק בצורה רחבה, הכוללת הודעות דוא"ל, רשתות חברתיות, בלוגים וכדומה.
⁷³ לנוסח המלא של הצעת החוק ראו להלן, נספח ב'.

⁷⁴ לביקורת זו ראו בהרחבה, Jessica P. Meredith, "Combating Cyberbullying: Emphasizing Education over Criminalization" 63 *Fed. Comm. L. J.* 311, 327-330 (2009).

⁷⁵ הסקירה שלהלן מבוססת על סקירתם של פרופ' הינדוגיה ופצ'ין, שהוכנה עבור המרכז לחקר הבריונות ברשת בארצות הברית (Cyberbullying Research Center) בשנת 2010, ועודכנה לאחרונה בחודש אפריל, 2015 (Hinduja, Sameer and Justin W., *State Cyberbullying Laws: A Brief Review of State Cyberbullying Laws and Policies* (available at: <http://cyberbullying.us/cyberbullying-laws>)).

⁷⁶ כך למשל, **במדינת מסצ'וסטס** נקבעה עבירה של הטרדה פלילית, שיסודותיה העובדתיים והנפשיים דומים לאלו שנקבעו במדינת ארקנסו, והעונש מגיע עד כדי שנתיים וחצי מאסר וקנס שלא יעלה על \$1000 (ALM GL ch. 265, § 43A). **במדינת מיזורי** (Missouri Revised Statutes 565.086) העבירה מוגדרת כעבירת עוון בדרגה ראשונה (Class A misdemeanor), מה שמאפשר הטלת קנס משמעותי יותר על בריוני הרשת. **במדינת איווה** (Iowa code 708.7), הטרדה כוללת שימוש לא לגיטימי בתקשורת אלקטרונית, באופן שצפוי לגרום לאדם צער או נזק. העבירה נוסחה כעבירה של אחריות קפידה, ואינה דורשת הוכחת היסוד הנפשי של כוונה להציק.

בארקנסו הוגדרה עבירת הבריונות ברשת כעבירה פלילית בדרגת עוון מדרגה שניה (Class B misdemeanor), שיסודותיה הם: העברה של תקשורת באמצעים אלקטרוניים במסגרת התנהגות קשה, חוזרת או עוינת כלפי הזולת, מתוך כוונה להפחיד, לאלץ, לאיים, לנצל, להטריד או לגרום חרדה.⁷⁷

במדינת לואיזיאנה הוגדרה העבירה של בריונות ברשת כהעברה של תקשורת אלקטרונית טקסטואלית, ויזואלית בכתב או בעל פה מתוך כוונה זדון לאלץ, לנצל, להכאיב או להפחיד אדם שגילו אינו עולה על 18 שנים. העונש על ביצוע עבירה זו יכול להגיע עד כדי קנס של \$500, חצי שנת מאסר או צירוף של שני העונשים גם יחד.⁷⁸

בדומה למדינת לואיזיאנה, גם **במדינת צפון קרוליינה** עבירת הבריונות ברשת יוחדה לפגיעות בקטינים, אך יסודות העבירה הוגדרו בצורה מפורטת ורחבה יותר.⁷⁹ לפי ההגדרה שבחוק, בריונות ברשת היא התנהגות התואמת את אחד מן המאפיינים הבאים:

- א. בניית פרופיל או אתר אינטרנט מזויפים מתוך כוונה להפחיד או להציק לקטין;
- ב. התחזות כקטין בחדרי צ'אט, במשלוח דואר אלקטרוני, מסר אלקטרוני וכדומה מתוך כוונה כאמור;
- ג. מעקב אחר קטין ברשת או בחדרי צ'אט מתוך כוונה כאמור;
- ד. העברה או עידוד אחרים להעביר דרך רשת האינטרנט מידע פרטי או מיני הנוגע לקטין מתוך כוונה כאמור;
- ה. העברה של תמונה אמתית או ערוכה של קטין דרך הרשת מתוך כוונה להפחיד או להציק לקטין, להוריו או לאפוטרופוס שלו;
- ו. כניסה, שינוי או מחיקה של רשת מחשבים, נתוני מחשב, תכניות מחשב (computer program) או תוכנות מחשב (computer software) ובכלל זה: פריצת סיסמת גישה (password) או חשבון מאובטח מתוך כוונה כאמור;
- ז. שימוש במערכות מחשב לשם תקשורת חוזרת או מתמשכת, לרבות משלוח הודעות דואר אלקטרוני או מסרים מסוג אחר לקטין מתוך כוונה כאמור;
- ח. התבטאות מתוך כוונה להסית באופן מיידי (immediately provoke) כל אדם להציק לקטין או להטרידו;
- ט. העתקה והעברה או גרימת העתקה והעברה של כל עותק בלתי מורשה של מידע השייך לקטין על מנת להפחיד או להציק לקטין;
- י. רישומו של קטין לאתר פורנוגרפי מתוך כוונה להפחיד או להציק לו.
- יא. צירוף קטין לרשימת דואר אלקטרוני, דואר זבל או שירות הודעות מידיות, ללא הרשאה מצידו או מצד האפוטרופוס שלו, ומתוך כוונה כאמור.

במדינת וושינגטון, עבירת הבריונות ברשת הוגבלה להטרדת רשת (Cyberstalking),⁸⁰ עבירה שיסודותיה העובדתיים הם: קיום תקשורת אלקטרונית (ולא באמצעות הטלפון), בעלת אחד מן המאפיינים הבאים –

⁷⁷ AR Code § 5-71-217 (2012)

⁷⁸ LA Rev Stat § 14:40.7

⁷⁹ N.C.G.S. 14-453

⁸⁰ RCW 9.20.080

א. שימוש בשפה גסה או מגונה, בביטויי תועבה או בתמונות תועבה, או הצעה לביצוע מעשה תועבה או זימה;

ב. פניה אנונימית או חוזרת;

ג. איום בגרימת נזק לרכוש של אדם או של בן משפחתו או ביתו;

והכל, מתוך כוונה להטריד, להפחיד, להציק או להביך אדם אחר.

בשתי מדינות (איידהו וקנטקי), גם בחקיקה העקיפה בעניין זה צומצמה העבירה להטרדה אלקטרונית של קטינים או של תלמידי בית ספר בלבד.⁸¹

4.1.2 אחריות אזרחית

ככל הידוע, בחקיקה הפדראלית או המדינתית, לא קיימת חקיקה ייחודית, שנועדה ליצור עוולה של בריונות ברשת.⁸² אף על פי כן, לעיתים קרובות בריונות הרשת יוכלו לזכות בפיצוי, מכוח העקרונות הקלאסיים של דיני הנזיקין.⁸³

בהקשר זה, ישנן שלוש עוולות רלבנטיות: עוולת הפגיעה בפרטיות (Invasion of Privacy),⁸⁴ עוולה של השמצה (Defamation) ועוולה של גרימת מצוקה נפשית בזדון (Intentional Infliction of Emotional Distress), שמקורה בפסיקה.⁸⁵

יסודותיה העובדתיים של **עוולת הפגיעה בפרטיות** במשפט האמריקני הם: (1) חדירה לא סבירה למרחב המוגן (seclusion) של הזולת; (2) שימוש בשמו או בדמותו של הזולת; (3) פרסום המאיר את הזולת באור שלילי.⁸⁶

אי לכך, נראה כי יסודות אלו עשויים לאפשר הגשת תביעה נזיקית כנגד בריוני רשת, רק כאשר הבריונות באה לידי ביטוי בהפצת ביטויים פוגעניים או בפגיעה בצנעת הפרט. לפיכך, למשל, החרמה של חבר ברשת חברתית לא תוכל לשמש עילה לתביעה נזיקית כנגד המחרמים, אף שברור שהחרמה שכזו היא בגדר בריונות רשת ויש בה כדי לגרום למצוקה נפשית חמורה.

יש שהעירו גם, שמאחר שעוולת הפגיעה בפרטיות היא עוולה הדורשת כוונת זדון לפגוע בפרטיות, לא ניתן יהיה לבטח את הפוגע בגין תביעות הקשורות בביצוע עוולה זו, ובהעדר ביטוח (בייחוד כאשר הפוגע הוא

⁸¹ כך למשל, **במדינת קנטקי** (Criminal statute: 525.080 (Harassing communications)) נקבע ששימוש בתקשורת אלקטרונית במהלך הלימודים, כאשר התלמיד הסביר יכול לדעת שההתקשרות עלולה לגרום לתלמיד אחר פחד, נזק גופני, השפלה או מבוכה היא עוון מדרגה שניה (Class B misdemeanor), עבירה שעל פי רוב, עונשה קנס כספי של עד \$2000 או חצי שנת מאסר).

⁸² ראו Scott D. Camassar "Cyberbullying and the Law: an Overview of Civil Remedies", 22 Alb. L.J. Sci. & Tech. 567, 576 ("While the various state statutes underscore the severity of bullying and its consequences, they do not provide a remedy for victims"). (להלן: קמסר, בריונות רשת)

⁸³ כאמור לעיל, מסמך זה לא יעסוק באחריות צד שלישי לנזקים שנגרמו בשל בריונות רשת. עם זאת, יש להעיר שקיימת פסיקה של בתי המשפט המוכיחה, שבמידה שהקרבת יצליח להוכיח שהנזק אירע בשל רשלנות של משתמשים ברשת, של הנהלת בית הספר או אפילו של הורי האדם שפגע בו, ניתן יהיה לזכותו בפיצוי על הנזק שנגרם לו (ראו **קמסר, בריונות רשת** עמ' 577). אולם, על פי רוב, בשל אופייה של התופעה, קשה יהיה להוכיח קיומה של רשלנות, וכפי שכבר הוזכר לעיל, בחלק מן המדינות אף נקבעו הוראות המעניקות לבתי הספר חסינות מפני תביעות נזיקין. במדינות אלה, אף אם יוכח שסגל בית הספר התרשל בהגנה על התלמידים מפני בריונות רשת, לא ניתן יהיה לתבוע מבית הספר או מעובדיו פיצוי על הנזק שנגרם.

⁸⁴ מדינת וירג'יניה אף חוקקה חוק ייחודי שתכליתו להתמודד עם פגיעה בפרטיות באמצעות השימוש באינטרנט. ראו Va. Code § 18.2-152.12.

⁸⁵ **קמסר, בריונות רשת** עמ' 580-581.

⁸⁶ לפי Restatement (Second), Torts § 652A מובן מאליו שבמדינות השונות קיימים הבדלים בנוגע ליסוד עובדתי זה או אחר, אך אין כאן המקום לדון בהבדלים אלו.

קטין), גם אם התביעה תתקבל, על פי רוב לא יוכל הקרבן להוציא לפועל את פסק הדין.⁸⁷

על פי הפסיקה, יסודותיה העובדתיים של **עוולת ההשמצה** (Defamation) הם: (1) פרסום תוכן שקרי הפוגע בשמו של אדם (defamatory statement); (2) הפרסום מזהה את התובע כמי שהוא נושא הפרסום; (3) הפרסום מופץ לאדם שלישי ללא הסכמת הנפגע; (4) שמו הטוב של התובע נפגע כתוצאה מן הפרסום.⁸⁸

עוולה זו עשויה לשמש בסיס לתביעת נזיקין כאשר בריונות הרשת באה לידי ביטוי בביטויים בגנותו של אדם, אך אין בה כדי לשמש סעד לפגיעות שאינן נובעות מפגיעה בשם הטוב (למשל, באמצעות חרם מאורגן).

כמו כן, מאחר שלפי הפסיקה, ביטויים שיש בהם אך ורק הבעת דעה (במובחן מביטויים המתארים עובדות), אינם נכללים בגדרה של העוולה, הרי שנפגע מבריונות רשת לא יוכל לתבוע סעד בשל פגיעה שמקורה בקללות, הבעת דעה עליו וכדומה.⁸⁹

יסודותיה העובדתיים של העוולה של **גרימת מצוקה נפשית בזדון** הם: (1) גרימה מכוונת של מצוקה נפשית, או גרימה של מצוקה נפשית מתוך ידיעה שהפעולה צפויה לגרום למצוקה נפשית; (2) פעולה קיצונית ומזעזעת (extreme and outrageous); (3) קיום קשר סיבתי בין המצוקה הנפשית לפעולותיו של הנתבע; (4) המצוקה הנפשית שנגרמה היא חמורה.

רבים מן המלומדים סבורים שזוהי העוולה המתאימה ביותר לתביעה נזיקית כנגד בריוני הרשת.⁹⁰ אולם, לא ברור האם כל צורה של בריונות רשת תעמוד ביסוד השני של העוולה.⁹¹

כמו כן, בשל אופייה הסובייקטיבי של המצוקה הנפשית, תביעה הטוענת שביטוי מסוים הסב לנפגע מצוקה נפשית צפויה להיתקל בקושי להוכיח טיעון עובדתי זה.⁹²

ולבסוף, קמסר טוען שתביעה המבוססת על עוולה זו צפויה להיתקל בקושי דומה לזה שתיתקל בו תביעה לפי עוולת הפגיעה בפרטיות. מאחר שהעוולה מוגדרת ככזו הדורשת כוונת זדון מצדו של הפוגע, לא ניתן להשיג עבורה כיסוי ביטוחי, ובהעדר כיסוי שכזה, סיכויי ההצלחה של הקרבן בהוצאה לפועל של פסק דין שניתן לטובתו, קלושים.⁹³

4.2 קנדה

בחודש אוקטובר 2012 התאבדה הנערה אמנדה טוד בעקבות בריונות רשת שהופעלה נגדה, שכללה הפצה של תמונות אינטימיות ומסרים המעודדים אותה להתאבד.⁹⁴ סיפורה של אמנדה טוד זכה לתהודה, בעקבות סרטון שהעלתה לפני שהתאבדה, שבו גוללה את הנסיבות הטראגיות שהובילו להחלטתה לשלוח

⁸⁷ קמסר, **בריונות רשת** עמ' 581.

⁸⁸ ראו קמסר, **בריונות רשת** עמ' 580 ובאסמכתאות שבהערה 61, שם.

⁸⁹ אורבך, **בריונות רשת** עמ' 1667. וראו אסמכתאות שם, הערה 158. אורבך טוענת גם (שם), שכאשר הבריונות באה לידי ביטוי במסגרת שיח אינטרנטי ברשתות חברתיות, לא מתקיים היסוד השני של העוולה, משום שהפרסום הוא בהסכמת הצד שנפגע. על טענה זו ניתן כמובן לחלוק. הנכונות להשתתף בדיון אינטרנטי אינה יכולה ללמד על הסכמה עקרונית להפצת כל תוכן שהוא במסגרת זו.

⁹⁰ Andrew S. Kaufman & Betsy D. Baydala, "Outside Counsel: Cyberbullying and Intentional Infliction of Emotional Distress", 245 N.Y.L.J. 27 (2011). **בריונות רשת** עמ' 1647.

⁹¹ אורבך (שם, עמ' 1669) מגדירה את היסוד השני של העוולה כך: "the defendant's conduct was so extreme and outrageous as to go beyond all possible bounds of decency" יש להניח שרוב הביטויים לא יוכלו להיחשב כגרימה מכוונת של מצוקה נפשית.

⁹² ראו אורבך, **בריונות רשת** עמ' 1670.

⁹³ קמסר, **בריונות רשת** עמ' 581.

⁹⁴ ראו ערך 'אמנדה טוד' ב'ויקיפדיה'.

יד בנפשה. סרטון זה הפך את אמנדה טוד לסמל במאבק נגד בריונות ברשת.⁹⁵

סיפורה הטראגי של אמנדה טוד עורר עיסוק אינטנסיבי של קובעי המדיניות בקנדה בנושא הבריונות ברשת,⁹⁶ אך נראה שהעיסוק בנושא זה החל עוד לפני פרסומה של פרשה זו.

בהקשר זה יש לתת את הדעת לשני מסמכי מדיניות חשובים שפורסמו בשנים 2012 ו-2013, אשר מהם עולות מסקנות שונות בכל הנוגע לצורך לעשות שימוש בדין הפלילי כאמצעי לריסון תופעת הבריונות ברשת. המסמך הראשון הוא דוח מטעם הוועדה הקבועה של הסנאט לעניין זכויות האדם בעניין הבריונות ברשת שפורסם בשלהי שנת 2012 (להלן דוח הוועדה לזכויות אדם).⁹⁷ המסמך השני הוא דוח של קבוצת העבודה מטעם הוועדה המתאמת של הפקידות הבכירה בקנדה⁹⁸ בעניין הבריונות ברשת וההעברה של תמונות אינטימיות ללא הסכמה,⁹⁹ שהוכן לבקשת שרי המשפטים וביטחון הפנים ברמה הפדראלית, ברמת המחוזות ובפרובינציות, ופורסם בחודש יוני, 2013 (להלן: דוח הוועדה המתאמת).

בדוח הוועדה לזכויות אדם גובשה המסקנה, שבכל הנוגע לבריונות רשת הנעשית על ידי קטינים, יש להעדיף גישה של צדק מאחז על פני שימוש בדין הפלילי לשם התמודדות עם התופעה.¹⁰⁰

בדוח של הוועדה המתאמת גובשו המלצות הנוגעות לתיקון של הוראות בדין הפלילי באופן שיבהיר שהן חלות אף על השימוש ברשת האינטרנט ולשכלול אמצעי החקירה באופן שיאפשר חשיפה של עבריינות רשת בצורה טובה ויעילה (חקיקה עקיפה). כמו כן, הומלץ ליצור עבירה פלילית חדשה, העוסקת בהעברה של תמונות או סרטונים אינטימיים ללא הסכמת המצולם (חקיקה ישירה). המלצה זו, כפי שיובהר להלן, יושמה לאחרונה.

4.2.1 אחריות פלילית

בדין הפלילי הפדראלי לא קיימת עבירה כללית שניתן להחילה על כל מעשי הבריונות ברשת, אך ישנן עבירות אחדות שניתן להחילן על מעשים מסוימים של בריונות ברשת,¹⁰¹ שכל אחת מהן מכסה נגזרת צרה של התופעה, ונראה שצירופן אינו 'מכסה' באופן מלא את כל היבטיה של התופעה.

⁹⁵ בסרטון מסבירה אמנדה את המניעים להתאבדותה באמצעות כרטיסים המספרים את סיפורה הטראגי. הסרטון זמין [באן](#).
⁹⁶ אמנם, באקדמיה, היו שפקפקו בצורך בקיומה של חקיקה פלילית מיוחדת שנועדה להתמודד עם עבריינות המתבצעת דרך רשת האינטרנט. כך למשל, פרופ' מייקל דטורביד (Michael Deturbide) מדיקני בית הספר למשפטים באוניברסיטת דלהאוזי (Dalhousie) שבנובה סקוטיה מצוטט כמי שאמר ש:

We do have freedom of expression in Canada and that means sometimes you can say unpopular and even nasty things, and there is a line that's crossed.... That line is already in the Criminal Code and I'm not quite sure why we need a specific law targeting the Internet.

(על פי ציטוט מראיון לעיתון Toronto Star משנת 2008, שהובא אצל Ian Fraser, Louise Bond-Fraser, Dave Korotkov, "Cyberbullying and the Justice System", *Alberta Law Review* 2010, and Shannon Noonan. להלן: פרייזר ואח', בריונות רשת.

⁹⁷ Standing Senate Committee on Human Rights, [Cyberbullying Hurts: Respect for Rights in the Digital Age](#) (December 2012).

⁹⁸ Coordinating Committee of Senior Officials (CCSO)
⁹⁹ Report to the Federal/Provincial/Territorial Ministers Responsible for Justice and Public Safety: [Cyberbullying and the Non-consensual Distribution of Intimate Images](#) (June 2013).

¹⁰⁰ דוח הוועדה לזכויות אדם עמ' 74:

Though there were differences of opinion regarding whether there is a need to update the Code for dealing with cyberbullying, a clear message endorsed by most witnesses was that when working with children, the restorative justice approach is most effective

¹⁰¹ בהקשר זה צוינו בדוח הוועדה לזכויות אדם (הערה 306) הסעיפים הבאים בקוד הפלילי של קנדה: סעיף 264 (הטרדה פלילית); סעיף 264.1 (איומים); סעיף 265 (תקיפה); סעיף 271 (תקיפה מינית); סעיף 298 (לשון הרע); סעיף 346 (סחיטה); סעיף 403 (גניבת זהות); סעיף 423 (אילוף באיומים). בנוסף לעבירות אלו צוינו בדוח הוועדה המתאמת (עמ' 8-9) גם העבירות הבאות שבקוד: סעיף 430(1.1) (שימוש לרעה במידע); סעיף 342.1 (שימוש בלתי מורשה במחשב); סעיף 372 (הודעות שווא, ושיחות טלפון מגונות או מטרידות); סעיף 241 (עידוד התאבדות); סעיף 319 (הסתה) וסעיף 163.1 (פורנוגרפיית ילדים).

לאחרונה ממש התקבל בקנדה חוק ההגנה על קנדים מפני פשיעה ברשת,¹⁰² שנכנס לתוקף בחודש מרץ, השנה. לפי סעיף 3 של החוק, כל מי שביודעין מפרסם, מעביר, משדר או מפרסם תמונה אינטימית של אדם אחר, ביודעו שהמצולם לא נתן את הסכמתו לכך או מתוך פזיזות בכל הנוגע למתן ההסכמה, יועמד לדין ויהיה צפוי לעונש של עד כדי חמש שנות מאסר. חוק זה עשוי לשמש כאמצעי הרתעה נגד בריונות רשת הבאה לידי ביטוי בהפצה של תמונות אינטימיות תוך פגיעה חמורה בפרטיותו של האדם שתמונותיו הופצו ברשת.

ברמת המחוזות, קיימת אמנם חקיקה שנועדה להילחם בתופעת הבריונות ברשת, אך חקיקה זו, על פי רוב, מתמקדת במתן הגנה מפני בריוני רשת או בהטלת חובות על מערכת החינוך, בכל הנוגע ליצירת תכניות המאפשרות התמודדות יעילה עם התופעה, בתוך המסגרת הבית ספרית.¹⁰³

הסנקציה החינוכית המשמעותית ביותר שנמצאה ברמת המחוזות היא זו שנקבעה בחוק החינוך של מחוז אונטריו, המאפשרת השעיה או אפילו הרחקה של תלמיד בשל אירוע בריונות ברשת שנעשה בתחומי בית הספר או שיש בו כדי להשפיע לרעה על אווירת הלימוד בבית הספר.¹⁰⁴

4.2.2 אחריות אזרחית

בחקיקה הפדראלית, בריונות רשת, כשלעצמה, אינה מהווה עוולה אזרחית, אך ניתן להטיל על בריוני הרשת אחריות אזרחית לנזקים שנגרמו בשל מעשיהם, בעיקר מכוח עוולות לשון הרע ורשלנות.

כך, אם הבריונות מתבטאת בפגיעה בשמו הטוב של אדם, ניתן יהיה להגיש נגד הפוגע תביעת לשון הרע,¹⁰⁵ והדבר אף הוכר בפסיקה.¹⁰⁶ ואולם, עוולת לשון הרע נועדה למנוע פגיעה במוניטין, לא ברגשות. לכן, למשל, הפצת דואר אלקטרוני ובו כינויי גנאי כלפי אדם, אינה יכולה להוות עילה לתביעת לשון הרע, הגם שכינויים אלו פגעו ברגשותיו של מקבל ההודעה. לעומת זאת, הפצת הודעה המכילה הערכה של אופיו של אדם, (למשל, בקביעה ששפלוני רמאי), עשויה להוות עילה להגשת תביעת לשון הרע.¹⁰⁷

אם ניתן יהיה להוכיח שאדם יכול היה לצפות שמעשיו יגרמו נזק או שיש סבירות גבוהה לכך, ניתן יהיה לתבוע ממנו פיצויים בשל הנזק שנגרם עקב רשלנותו.¹⁰⁸

¹⁰² שמו המלא של החוק הוא - [Protecting Canadians from Online Crime Act](#) והוא מכונה גם - BILL C-13. להשפעתו האפשרית של חוק זה על הבריונות ברשת, ראו [כאן](#).

¹⁰³ ראו למשל, החוק למניעה והתמודדות עם בריונות ואלימות בבתי הספר של מחוז קוויבק, משנת 2012 (Act to prevent and deal with bullying and violence in schools, 2012) המטיל על תלמידים אחריות לדווח על פעילות שיש בה משום בריונות רשת. כמו כן, ראו סעיף 31 של חוק החינוך (Education Act) במחוז זה, המטיל על תלמידים אחריות לדווח על פעילות שיש בה משום בריונות רשת. הוראה דומה מצויה גם בסעיף 3(4)(h) של החוק לתיקון כתב הזכויות של אלברטה להגנה על ילדים (An Act to Amend The Alberta Bill of Rights to Protect Our Children), המתקן את סעיף 12 של חוק בתי הספר (School Act), המטיל על תלמידים את החובה להימנע, לדווח, לא לסבול בריונות מכל סוג שהוא, כולל זו המתבצעת באמצעים אלקטרוניים, בין אם היא מתבצעת בתחומי בית הספר ובין אם לאו, בין אם היא מתבצעת במהלך שעות הלימודים ובין אם לאו. סעיף של חוק החינוך (Education Act) במחוז אונטריו מטיל על בתי הספר חובה ליצור תוכניות למניעת בריונות (סעיף 303.2) ולהכשיר את צוות ההוראה כיצד להתמודד עם הבריונות. סעיף הפרשנות של חוק זה מבהיר שגם בריונות רשת היא בכלל בריונות לעניינו של חוק זה (סעיף 7.1). למידע על חקיקה במחוזות נוספים, ראו דף המידע באתר [Media Smarts](#) (כניסה אחרונה: 5 באוגוסט 2015).

¹⁰⁴ ההוראות בעניין זה מרוכזות בסעיפים 310-316 של חוק החינוך של מחוז אונטריו.

¹⁰⁵ שם.

¹⁰⁶ לסקירה של פסיקה מן העת האחרונה שבה הכירו בתי המשפט בזכותו של נפגע לפיצויים בשל הפצת לשון הרע באינטרנט, ראו [כאן](#). (כניסה אחרונה: 25 במאי 2015).

¹⁰⁷ ראו על עניין זה בהרחבה באתר של לשכת עורכי הדין בקנדה.

¹⁰⁸ לעניין זה ראו בהרחבה [Catherine A. Korte and Anthony H. Gatensby, "No Man's Land: Cyberbullying and the Canadian Legal Landscape"](#), (Last visited: 30.7.2015) סמינר לחוקרי הביטוח של מחוז אונטריו. וראו גם [Carol B. Kreiling, J.D., "Cyberbullying as a Tort"](#) Canadian Underwriter.ca Dec. 2013 (Last visited: 30.7.2015) (כניסה אחרונה: 5 באוגוסט 2015).

ברמת המחוזות, ישנם מחוזות שבהם נקבע שבירות רשת מהווה עוולה אזרחית.¹⁰⁹ במחוזות אלו נקבע עוד, שניתן יהיה להטיל אחריות אזרחית גם על הוריו של קטין שביצע מעשי ברירות ברשת, אם יוכח שהם התרשלו בפיקוח על ילדיהם.¹¹⁰

4.3 אוסטרליה

שורה של מקרים טראגיים של התאבדות בני נוער בשל ברירות רשת שהופנתה נגדם, הביאו את הממשל הפדראלי להכריז, במהלך מערכת הבירות בשנת 2013, על הכוונה לקדם מדיניות המבטיחה בטיחות לילדים בעת הגלישה ברשת האינטרנט.¹¹¹ הבטחה זו מומשה עם השלמתם של הליכי החקיקה של החוק לקידום בטיחות הגלישה לילדים, בחודש מרץ, השנה.¹¹² חוק זה יוצר מנגנון משוכלל שנועד לתת מענה מערכתי לבעיית הברירות ברשת, אך אין הוא יוצר עוולה אזרחית חדשה או עבירה פלילית שלא הייתה קיימת עד כה בדין הפלילי האוסטרלי. בשל כך, לא נרחיב בעניינו.¹¹³

4.3.1 אחריות פלילית

בפרק העשירי של הקוד הפלילי האוסטרלי מצויות מספר עבירות תקשורת, שניתן להחילן על מעשים שהם בגדר ברירות רשת.¹¹⁴

כך למשל, סעיף 474.14 של הקוד הפלילי קובע עבירה מיוחדת שעניינה **שימוש ברשת תקשורת על מנת לבצע עבירה חמורה**, שעונשה עולה על חמש שנות מאסר.¹¹⁵

סעיף 474.15 של הקוד הפלילי קובע עבירה שעניינה **שימוש ברשת כדי ליצור איום ממשי בהריגה או בגרימת נזק**, עבירה שעונשה מגיע עד כדי עשר שנות מאסר.¹¹⁶

סעיף 474.16 קובע עבירה של **שימוש ברשת לשם יצירת איום במתיחה** (hoax threat) וסעיף 474.17 קובע עבירה של **שימוש ברשת לשם הצקה, הטרדה או פגיעה באחר**.

במדינת דרום ווילס החדשה נקבעה הוראה ייחודית למלחמה בברירות בבתי הספר, ולפיה, אדם שתוקף, עוקב, מטריד או מאיים על תלמיד, או על חבר בצוות בית הספר, מבצע עבירה שעונשה יכול להגיע עד כדי שבע שנות מאסר כאשר נגרם נזק גופני, ועד חמש שנות מאסר כאשר לא נגרם נזק גופני.¹¹⁷

בין יסודותיה העובדתיים של העבירה נקבע, שהעבירה צריכה להתבצע בשעה שהקרוב נוכח בבית הספר.¹¹⁸

¹⁰⁹ ראו למשל, סעיף 21 של חוק הבטיחות ברשת (Cyber-safety Act, 2013) של מחוז נובה סקוטיה (להלן: חוק הבטיחות ברשת); הוראה דומה מצויה גם בסעיף 19 של הצעת חוק למניעת ברירות רשת (Cyberbullying Prevention Act) העומדת בימים אלו לפני אישור סופי במחוז מניטובה (להלן: החוק למניעת ברירות רשת).

¹¹⁰ ראו סעיף 22 לחוק הבטיחות ברשת וסעיף 20(3) של החוק למניעת ברירות רשת.

¹¹¹ ראו Department of Communications, "Enhancing Online Safety for Children", Public Consultation on key election commitments, January 2014, at p. 4 (להלן: אוסטרליה, מסמך התייעצות).

¹¹² Enhancing Online Safety for Children Act 2015

¹¹³ החוק יוצר מוסד חדש של המפקח על בטיחות הילדים ברשת, מגדיר את סמכויותיו ואת סמכויות הפיקוח המסורות בידיו, קובע מנגנון להגשת תלונות למפקח ומקנה למפקח את הסמכות לדרוש הסרה של תכנים המוגדרים על ידו כברירות רשת.

¹¹⁴ לא למותר לציין בהקשר זה, שלרבות מן העבירות המצויות בפרק זה אין מקבילה בדין הישראלי.

¹¹⁵ מוגדרת כעבירה.

¹¹⁶ להרחבה על עבירה זו ראו Des Butler, Sally Kift, & Marilyn Campbell, "Cyber Bullying In Schools and the Power Imbalance?" eLaw Journal: Murdoch

Law: Is There an Effective Means of Addressing the Power Imbalance? University Electronic Journal of Law (2009) 16(1) 84, at pp. 91 (להלן: **בטלר ואחרים, ברירות רשת**).

¹¹⁷ ראו סעיף 60E לחוק העונשין של דרום ווילס החדשה (Crimes Act 1900).

¹¹⁸ לעניין זה נקבע בסעיף 60D(2) שנוכחות בבית הספר יכולה להיות גם לאחר שעות הלימודים, לשם הכנת שיעורי בית, לשם ביצוע מטלות בית ספריות או לשם השגחה על הילד, ואף שהות מחוץ לבית הספר במסגרת ביצוע מטלות בית ספריות נחשבת כנוכחות בבית הספר.

לדעת רבים, יסוד עובדתי זה שולל את ההעמדה לדין של בריון רשת שהפעיל בריונות רשת כלפי חבר ללימודים, בשעה שהאחרון לא היה נוכח בבית הספר.¹¹⁹

בצדן של העבירות האמורות, ישנן גם עבירות קלאסיות, שבמקורן לא נוצרו כדי להתמודד עם תופעת הבריונות ברשת, אך ניסוחן מאפשר שימוש בהן לשם העמדת בריוני רשת לדין פלילי.

כך למשל, ברבות מן המדינות מוגדרת **עבירת התקיפה** בצורה רחבה, הכוללת גם איום בהפעלת כוח באופן המעמיד את הקרבן תחת פחד מפני הפעלת אלימות כלפיו באופן מידי (fear of imminent violence).¹²⁰

בכל המדינות קיימות עבירות של **איום**, שניתן ליישמן במקרים של בריונות רשת. כך למשל, סעיף 31 של חוק העונשין של מדינת דרום ווילס החדשה (Crimes Act 1900 (NSW)) קובע שהעברה בזדון של מסמך שבו יש איום להרוג או לגרום נזק גופני מהווה עבירה שעונשה מגיע עד כדי עשר שנות מאסר.¹²¹

סוג נוסף של עבירות הקיימות בחקיקה המדינתית אשר מכוחן ניתן להעמיד לדין פלילי את בריוני הרשת הן העבירות של **מעקב** (Stalking) ו**הטרדה** (Harassment). כך למשל, סעיף 21A של חוק העונשין במדינת ויקטוריה קובע שעבירת המעקב כוללת, בין השאר, משלוח הודעות אלקטרוניות המכילות תוכן פוגעני או השארת תוכן כאמור באופן שיימצא על ידי הנפגע, ויגרום לו לחשוש לביטחונו, מתוך כוונה לגרום לו חשש זה.¹²²

בחלק ניכר מן המדינות נקבעו עבירות מיוחדות המתמקדות ב**פגיעה בפרטיות** באמצעות שימוש בטכניקות שונות לשם העברה של תמונות אינטימיות ללא הסכמתו של המצולם. בעבירות אלה ניתן יהיה לעשות שימוש לשם העמדה לדין של בריוני רשת העושים שימוש ברשת לשם הפצתן של תמונות תוך פגיעה בפרטיותם של קרבתניהם.¹²³

בכל הנוגע להתבטאויות שיש בהן פגיעה בשמו הטוב של אדם, ניתן יהיה להעמיד בריוני רשת על יסוד עבירת ה**השמצה פלילית** (Criminal Defamation).¹²⁴ יסודותיה העובדתיים של עבירה זו הם: פרסום של מידע שקרי על אדם חי, ללא הרשאה חוקית לעשות כן, כאשר יש במידע כדי לפגוע בשמו הטוב של אדם. מרכיבי היסוד הנפשי של עבירה זו הם: (א) ידיעה על כך שהמידע הוא שקרי או לפחות עצימת עיניים בהקשר זה; (ב) כוונה לגרום נזק חמור לאדם שהמידע נוגע אליו או לכל אדם אחר, או לפחות עצימת עיניים בכל הנוגע לאפשרות של גרימת נזק כאמור.¹²⁵

במקרים שבהם ניתן יהיה להוכיח שמרכיבי היסוד הנפשי האמורים היו קיימים אצל מפיץ התוכן הפוגעני,

¹¹⁹ ראו **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 89. וראו שם (עמ' 94), במדינת קווינסלנד ובמחוז הבירה (Australian Capital Territory) נקבעה עבירה פלילית מיוחדת האוסרת עינויים (Criminal Code 1899 (Qld), s. 320A; Crimes Act 1900 (ACT) s. 36). עבירה זו נועדה אמנם מלכתחילה להוציא אל מחוץ לחוק גרימה של כאב כאמצעי ענישה, אילוץ לבצע דבר או למסור מידע וכדומה, ולא כדי להילחם בתופעת הבריונות ברשת (**בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 94). עם זאת, בטלר מצייין (שם), שניסוחה הרחב של העבירה "intentional infliction of severe pain or suffering on a person by an act or series of acts done on 1 or more than 1 occasion" (שם) שלפיה משמעות הביטוי pain or suffering כוללת סבל פסיכולוגי או רגשי, קבוע או זמני, מאפשרת באופן עקרוני העמדה לדין של בריוני רשת על יסוד עבירת העינוי, אם כי, אין עדיין תקדימים לכך, ולא ברור האם התביעה תעשה שימוש בעתיד בעבירה זו לשם העמדתם של בריוני רשת לדין.

¹²⁰ להרחבה, ראו שם, עמ' 89-91.

¹²¹ להרחבה ודוגמאות נוספות ראו שם, עמ' 91-92.

¹²² להרחבה ודוגמאות נוספות ראו שם, עמ' 92-94.

¹²³ וראו בהרחבה שם, עמ' 94-95.

¹²⁴ עבירה זו החליפה, בכל מדינות אוסטרליה (למעט ויקטוריה), את העבירה הפלילית של לשון הרע, שישודותיה העובדתיים היו שונים מאלו של ההשמצה הפלילית.

¹²⁵ ראו למשל, סעיף 365 של הקוד הפלילי של קווינסלנד. וראו בהרחבה **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 95-96.

ניתן יהיה לעשות שימוש בעבירות מסוג זה לשם העמדת בריוני רשת לדין, אם כי, מדיניות התביעה באוסטרליה היא להותיר בדרך כלל עניינים הקשורים לשמירה על שמו הטוב של אדם לדין במישור האזרחי.

4.3.2 אחריות אזרחית

באוסטרליה לא קיימת עוולה עצמאית של פגיעה באמצעות שימוש ברשת האינטרנט, אך נפגעי בריונות הרשת יכולים לתבוע סעד אזרחי, הן מן הפוגע במישרין, והן מצד שלישי, שאמור היה למנוע את הבריונות.¹²⁶ העוולות שמכוחן ניתן להטיל אחריות כאמור הן: עוולת התקיפה (Assault), עוולת הפגיעה בפרטיות (Invasion of Privacy), עוולת ההשמצה (Defamation) ועוולת הגרימה של נזק נפשי בזדון (Intentional Infliction of Mental Harm).

עוולת התקיפה ניתן יהיה להשתמש כדי להטיל על בריוני רשת אחריות אזרחית למעשיהם, כאשר הבריונות באה לידי ביטוי באיומים הגורמים לקרבן לחשוש שתופעל נגדו אלימות בזמן קרוב, בודעו שיש בידיו של המאיים אמצעים המאפשרים לו להוציא את האיום אל הפועל. ואולם, ככל שהאיום יישא אופי כללי ולא ממוקד, יקשה להטיל על הפוגע אחריות מכוחה של עוולת התקיפה.¹²⁷

באוסטרליה לא קיים אמנם חוק המקנה למי שנפגע בשל **פגיעה בפרטיותו** סעד אזרחי בשל פגיעה זו, אך חלק מבתי המשפט כבר הכירו בקיומה של עילת תביעה בנזיקין שיסודה בפגיעה בפרטיותו,¹²⁸ ולאחרונה אף המליצה המועצה האוסטרלית לרפורמות בחקיקה (Australian Law Reform Commission) לקבוע חוק פדראלי שיכיר בקיומה של עילת תביעה זו.¹²⁹ בהתאם לכך, מי שנפגע מבריונות רשת שכללה פגיעה חמורה בפרטיותו (למשל, באמצעות הפצה של תמונות אינטימיות), יוכל לתבוע פיצוי בשל הפגיעה בפרטיותו.

בכל המדינות באוסטרליה, ניתן כיום להגיש תביעה אזרחית כנגד כל מי שהפיץ ביטוי שהוא משפיל או מביד, מכוחה של **עוולת ההשמצה**,¹³⁰ שיסודותיה נקבעו בפסיקה.¹³¹ על פי יסודות העוולה כפי שנקבעו בפסיקה, ביטוי משפיל הוא ביטוי הממלא אחר אחד משלושה תנאים: (1) הביטוי חושף את התובע לשנאה, ביזוי או לעג; (2) הביטוי מעודד אחרים להתרחק מן התובע; (3) הביטוי מפחית את ההערכה שחשים אחרים כלפי התובע תוך הפגנת זלזול בו וייחוס אשמה מוסרית אליו, הנוגעת למעשה שאינו מוסכם או לתכונת אישיות.

בעקבות פסק הדין האנגלי בפרשת *Wilkinson*,¹³² אימצו בתי המשפט באוסטרליה את העיקרון הקובע **שגרימה מכוננת של נזק נפשי** היא עוולה בת פיצוי. ואולם, בית המשפט לערעורים בדרום ווילס החדשה

¹²⁶ **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 97. הטלתה של אחריות אזרחית על צד שלישי בשל אחריותו לנזק שנגרם עקב בריונות רשת חורגת מגבולותיו של מסמך זה. אולם, נעיר שמפסיקת בתי המשפט באוסטרליה עולה, שההורה אינו אחראי למעשי ילדיו אלא אם הוא היה שותף בדרך זו או אחרת במעשה העוולה של ילדיו, או כאשר ניתן להוכיח שרשלנותו של ההורה אפשרה לילד לבצע עוולה זה הוצעו שני מבחנים (שם): 'מבחן הפיקוח הסביר' ומבחן החימוש'. מבחן הפיקוח הסביר קובע שההורה ייחשב כרשלן אם הוא נכשל בהפעלת פיקוח סביר על הילד, שהיה בו כדי למנוע מן הילד לבצע את מעשה העוולה. מבחן החימוש קובע, שההורה ייחשב כמי שהתרשל בשמירה על ילדיו אם הפקיד בידיהם אמצעי שניתן היה לצפות מראש שהילדים יעשו בו שימוש שיגרום נזק לגופם או לרכושם של אחרים. וראו **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 97.

¹²⁷ ראו **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 98-99.

¹²⁸ ראו שם, עמ' 100-104.

¹²⁹ ראו בהרחבה, ALRC Report 123: Serious Invasions of Privacy in the Digital Era, June 14, 2002 (ACT), Chap 9; Defamation Act 2005 (NSW); Defamation Act (NT);
¹³⁰ Defamation Act 2005 (Qld); Defamation Act 2005 (SA); Defamation Act 2005 (Tas); Defamation Act 2005 (Vic); Defamation Act 2005 (WA).

¹³¹ ראו **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 104-105.

¹³² *Wilkinson v Downton* [1897] 2 QB 57.

הבהיר, שאחריות לפי עוולה זו תקום רק כאשר התובע סובל מנזק פסיכיאטרי מוכר לבריאות הנפש.¹³³ לכן, נזק המתבטא בתחושות של מבוכה, פגיעה ברגשות, השפלה ואפילו מתח נפשי, לא יצדיקו את הטלתה של האחריות על הפוגע.

4.4 ניו זילנד

מסקר¹³⁴ שניהלה חברת התקשורת הבינלאומית Vodafone בקרב מדגם מייצג של 4720 בני נוער בגילאי 13 עד 18 ב-11 מדינות, שפורסם בשלהי חודש ספטמבר 2015, עולה שניו זילנד היא המדינה שבה השיעור הגבוה ביותר של בני נוער שדיווחו שהם נפגעו מבריונות ברשת (כ-30%).¹³⁶

לשאלה האם שמעת על פגיעה של בריונות רשת באחד ממכריך, השיבו בחיוב 84% מבני הנוער מניו זילנד שהשתתפו בסקר,¹³⁷ ולשאלה האם בריונות רשת חמורה מבריונות בעולם הממשי השיבו בחיוב 55% מבני הנוער מניו זילנד שהשתתפו בסקר כאמור.¹³⁸

יש להניח שחומרתה של התופעה בניו זילנד, כעולה מנתוני הסקר, ופרסומן של פרשיות שונות שהעלו לתודעה הציבורית את תוצאותיה הטררגיות של תופעת הבריונות ברשת,¹³⁹ הניעו את המחוקק בניו זילנד לחוקק חוק ייחודי, המהווה חקיקה ישירה שנועדה להילחם בתופעה האמורה.

החוק, שנקרא חוק התקשורת הדיגיטאלית המזיקה (Harmful Digital Communications Act 2015) נחתם על ידי המושל הכללי (Royal Assent) בתחילת חודש יולי 2015, ובכך נכנס לתוקף.

חוק התקשורת הדיגיטאלית המזיקה התקבל בפרלמנט, חרף ביקורת קשה מצידם של גופי התקשורת¹⁴⁰ וחלק מן המלומדים בניו זילנד,¹⁴¹ ברוב משמעותי של 116 נציגים שהצביעו בעדו, לעומת 5 נציגים בלבד שהצביעו נגדו. החוק נועד להגשים ארבע מטרות¹⁴²: **להרתיע** מפני גרימת נזק עקב שימוש לרעה בתקשורת דיגיטאלית; **למנוע** גרימת נזק עקב שימוש לרעה בתקשורת דיגיטאלית; **למזער נזק** שנגרם עקב שימוש לרעה בתקשורת דיגיטאלית ולספק לנפגעי הבריונות ברשת **אמצעי פיצוי** מהיר ויעיל.

לשם הגשמתן של המטרות האמורות, החוק מטיל אחריות פלילית ואזרחית על הפצת תכנים שיש בהם משום בריונות רשת גם על מתווכי הרשת, אך כאמור לעיל,¹⁴³ עניין זה חורג ממסגרת הדיון במסמך זה.

133 Nationwide News Pty Ltd v Naidu [2008] NSWCA 71.

134 המחקר זמין, כאן.

135 המדינות הן: בריטניה, גרמניה, איטליה, ספרד, הולנד, ניו זילנד, יוון, דרום אפריקה, ארצות הברית, אירלנד וצ'כיה.
136 לשם השוואה עם מדינות שנסקרות במסמך זה, בבריטניה דיווחו 15% מבני הנוער שחוו פגיעה מבריונות ברשת ובארצות הברית דיווחו על כך 27% מבני הנוער.

137 לשם השוואה עם מדינות שנסקרות במסמך זה, מקרב בני הנוער מבריטניה שהשתתפו בסקר השיבו כך 68%, ומקרב בני הנוער מארצות הברית שהשתתפו בו השיבו כך 79%.

138 לשם השוואה עם מדינות שנסקרות במסמך זה, מקרב בני הנוער מבריטניה השיבו כך 35%, ומקרב בני הנוער מארצות הברית השיבו כך 42%.

139 המניע הראשוני לחקיקה היה הפרשייה המכונה Roast Busters Scandal שבה קבוצה של נערים תיעדו קיום יחסים עם קטינות לאחר שגרמו להן להשתכר, ותיארו את מעלליהם ברשת החברתית Facebook. בעקבות פרשייה זו, חלק מן הנערות שנוצלו ניסו להתאבד. לדיווח על פרשייה זו ועל הקשר בינה לבין הצעת החוק שהפכה לחוק התקשורת הדיגיטאלית המזיקה, ראו כאן.

140 ראו למשל, Cris Barton, "A digital bill that's far too broad" NZherald April 7, 2015.

141 ראו למשל: Bryce Edwards, "Political roundup: Dangers for democracy in today's cyber bullying law";

Ursula Cheer (Professor of Law, University of Canterbury) "Harmful Digital"; NZHerald June 30, 2015

; "Communications Bill: panacea or problem?" Online Insider, June 25, 2015

142 לפי סעיף 3 לחוק התקשורת הדיגיטאלית המזיקה.

143 ליד הציון להערה 19.

כמו כן, החוק קובע מנגנון להקמתו של גוף פיקוח, הדרכה, סיוע וייעוץ לקרבנות הבריונות ברשת ואף קובע מנגנון משפטי שיאפשר הסרה של תכנים פוגעניים מן הרשת, או תיקון של תכנים כאמור על מנת למזער את הפגיעה הצפויה בשל פרסומם של תכנים כאמור. מנגנונים אלו עשויים לסייע רבות במלחמה בתופעת הבריונות ברשת, אך גם הדיון בהם חורג מגבולות הדיון של מסמך זה.

נתמקד אפוא רק באחריות הפלילית או האזרחית המוטלת על פי החוק האמור על בריוני הרשת.

4.4.1 אחריות פלילית

חוק התקשורת הדיגיטאלית המזיקה יצר שתי עבירות חדשות: העבירה של אי ציות להוראות בית המשפט בכל הנוגע להפצת תוכן פוגעני (סעיף 21), והעבירה של גרימת נזק באמצעות הפצת תוכן דיגיטאלי (סעיף 22).

העונש על אי ציות להוראת בית המשפט הוא עונש מאסר לתקופה שלא תעלה על שישה חודשים או קנס כספי שגובהו לא יעלה על \$5,000.¹⁴⁴

יסודותיה העובדתיים של העבירה של גרימת נזק באמצעות הפצת תוכן דיגיטאלי הם: העברת תוכן דיגיטאלי שיש לצפות שיגרום נזק לאדם סביר במעמדו של הנפגע, וכן שבפועל העברת התוכן גרמה נזק.¹⁴⁵

היסוד הנפשי של העבירה הוא, כוונת זדון לגרום נזק לאדם, כאשר ה'נזק' הוגדר כגרימה של מצוקה נפשית חמורה (serious emotional distress).

החוק¹⁴⁶ אף קובע רשימה בלתי סגורה של שיקולים שבית המשפט יכול לקחת בחשבון בבואו להכריע בשאלה העובדתית, האם הפצת התוכן צפויה הייתה לגרום לנפגע נזק? שיקולים אלה הם:

1. אופיה הקיצוני של השפה שבה נעשה שימוש;

2. גילו ואופיו של הקרבן;

3. האם הפוגע ביקש לחסות תחת מעטה של אנונימיות?

4. האם הפצת התוכן נשנתה פעמים רבות?

5. היקף ההפצה של התוכן;

6. מהימנותו של התוכן שהופץ;

7. ההקשר שבמסגרתו הופיע התוכן הפוגעני.

העונש שיוטל על מבצע עבירה זו עשוי להגיע עד כדי שנתיים מאסר או קנס כספי בגובה מרבי של \$50,000.¹⁴⁷

בנוסף, החוק מתקן חוקים אחרים על מנת לאפשר להעמיד בריוני רשת לדין פלילי בשל ביצוע עבירות של הטרדה,¹⁴⁸ פגיעה בפרטיות¹⁴⁹ וסיוע או עידוד של התאבדות.¹⁵⁰

144 סעיף 21(2). כאשר הנאשם הוא תאגיד, הקנס הכספי יכול להגיע עד כדי \$20,000.

145 סעיף 22(1).

146 סעיף 22(2).

147 סעיף 22(3). כאשר הנאשם הוא תאגיד, הקנס הכספי יכול להגיע עד כדי \$200,000.

148 סעיפים 32-34, 37, 38.

149 סעיפים 40-41.

150 סעיף 30. להשלמת התמונה יש לציין שבשנת 2012, כשנה לפני שהצעת חוק התקשורת הדיגיטאלית המזיקה הונחה על שולחן הפרלמנט בניו זילנד, פרסמה מועצה החקיקה של ניו זילנד מסמך רחב היקף שכותרתו: Law commission Ministerial Briefing Paper: **Harmful Digital Communications: The adequacy of the current sanctions**

4.4.2 אחריות אזרחית

בניו זילנד, האחריות האזרחית בשל ביצוע עוולות שונות קמה בעיקר מכוח דוקטרינות שפותחו על ידי בתי המשפט (Common Law). לעניין של פגיעות שנגרמו על ידי בריונות ברשת, הזכירה מועצת החקיקה של ניו זילנד¹⁵¹ את הדוקטרינות הבאות ככאלו שניתן באופן עקרוני להשתמש בהן לשם הטלת אחריות אזרחית על בריוני רשת:

1. **פגיעה בפרטיות**: לפי פסק הדין בעניין *Hosking*¹⁵², שלפיה פרסום של עובדות שבעניין יש ציפיה סבירה לפרטיות ואשר פרסומן צפוי להיות פוגעני במיוחד עבור האדם הסביר והאובייקטיבי, מהווה עוולה נזיקית.
2. **הפרת אמון** (*Breach of confidence*): עוולה קרובה לעוולת הפגיעה בפרטיות היא עוולת הפרת אמון, שמקורה בפסיקת בתי המשפט. בעוולה זו ניתן לעשות שימוש לשם הטלת אחריות אזרחית על מי שהפיץ מידע תוך הפרת האמון שניתן בו מלכתחילה, שלא יפיץ מידע זה. ואולם, מועצת החקיקה העירה שבשל השימוש הרחב בעוולת הפגיעה בפרטיות, השימוש שנעשה בעוולת הפרת האמון בניו זילנד הוא מועט.¹⁵³
3. **גרימה מכוונת של נזק נפשי**, לפי פסק הדין בעניין *Wilkinson*¹⁵⁴, עוולה זו עשויה להתאים במיוחד למעשי בריונות ברשת, אך נראה שהשימוש בה מועט ביותר, ובעיני מועצת החקיקה היא נתפסה כארכאית.¹⁵⁵
4. **לשון הרע**, עוולה ותיקה של המשפט המקובל, המאפשרת קבלת פיצוי בשל פרסום שיש בו פגיעה במוניטין של אדם, ולא ניתן להוכיח שהוא פרסום אמת.¹⁵⁶ הגנות שונות וחסינויות מפני הטלת אחריות אזרחית לפי עוולה זו נקבעו בחוק לשון הרע (Defamation Act 1992).

4.5 משפט האיחוד האירופי

נכון למועד כתיבת שורות אלה, עדיין אין דבר חקיקה מקיף מטעם האיחוד האירופי, בנוגע למלחמה בתופעת הבריונות ברשת, אם כי, קיימים מספר מסמכי מדיניות¹⁵⁷ ואף דברי חקיקה המכסים היבטים

and remedies (להלן: מועצת החקיקה, תקשורת דיגיטאלית מזיקה) ממסמך זה עולה (עמ' 72-75), שניתן להעמיד לדין פלילי בריוני רשת גם מכוח עבירות של **איום**, לפי סעיפים 306 - 307A לחוק העבירות (Crimes Act 1961) ולפי סעיף 21 של חוק העבירות בהליך מקוצר (Summary Offences Act 1981), של **סחיטה** לפי סעיף 237 לחוק העבירות, של **ניצול מיני של קטינים**, לפי סעיף 131B לחוק העבירות, של **פרסום תמונות אינטימיות** שנלקחו ללא הסכמת המצולם, לפי סעיף 216J לחוק העבירות, של **פרסום תועבה**, לפי סעיף 124 לחוק העבירות וסעיף 3 לחוק הסרטים, סרטוני הוידאו וסיווג הפרסומים (Films, Videos, and Publications Classification Act 1993), של **הסתה גזענית**, לפי סעיף 131 לחוק זכויות האדם (Human Rights Act 1993) ואפילו מכוח עבירה של **שימוש לרעה במכשור טלפוני** (misuse of a telephone device), לפי סעיף 112(a) לחוק התקשורת (Telecommunications Act 2001). עם זאת, המועצה הבהירה שדברי החקיקה האמורים, במתכונתם, נכון לשנת 2012, אינם מספקים מסגרת מלאה להתמודדות עם תופעת הבריונות ברשת, ובשל כך המליצה להוסיף עבירות תקשורת ייחודיות לעניין זה, ולתקן כמה מדברי החקיקה הנזכרים (שם, עמ' 80, סעיף 4.65).

מועצת החקיקה, תקשורת דיגיטאלית מזיקה עמ' 75-76.

Hosking v Runtig [2005] 1 NZLR 1 (CA)

ראו מועצת החקיקה, תקשורת דיגיטאלית מזיקה עמ' 76.

Wilkinson v Downton [1897] 2 QB 57

ראו מועצת החקיקה, תקשורת דיגיטאלית מזיקה עמ' 76, סעיף 4.41.

ראו שם, סעיף 4.44.

בין אלו יש לציין, למשל, את הצהרת המדיניות של ועדת השרים של מועצת אירופה משנת 1999, בעניין המדיניות האירופית בנוגע לטכנולוגיות מידע חדישות ([Declaration on a European policy for new information technologies](#)) הכוללת קריאה למדיניות החברות לאמץ אמצעים לאומיים ובין לאומיים לשם חקירה וענישה של פשיעה מקוונת ומניעת קיומם של מרחבים מוגנים עבור מבצעה של פשיעה מסוג זה; המלצת ועדת השרים לעניין העצמתם של ילדים באווירה

למעשה, רוב המדינות באירופה מתמודדות עם תופעת הבריונות ברשת באמצעות החקיקה הפלילית הקיימת, ולא מכוחה של חקיקה ייחודית שנועדה להילחם בתופעה זו.¹⁵⁹ כדוגמה לכך, תוצג הדרך שבה מתמודדים עם התופעה האמורה בבריטניה ובצרפת.

4.6 בריטניה

בבריטניה ישנם חוקים רבים המאפשרים להטיל על בריוני רשת אחרת פלילית ואזרחית גם מבלי להידרש לחקיקה ייחודית בעניין זה.

4.6.1 אחריות פלילית

בריונות ברשת אינה מוגדרת, כשלעצמה, כעבירה פלילית, ככל הנראה, בשל קיומה של חקיקה פלילית המאפשרת העמדה לדין של בריוני רשת גם מבלי להיזקק לחקיקה מיוחדת. עם זאת, יש להדגיש שעל פי רוב, הענישה בשל עבירות של בריונות רשת היא קלה באופן יחסי.

חוק פרסומי התועבה (Obscene Publication Act) משנת 1959 יצר עבירה פלילית של פרסום תוכן שצפוי להשחית את המוסר של אלו שיצפו בו. זהו אמנם דבר חקיקה ארכאי במקצת, אך הוא מאפשר את העמדתם לדין של בריוני רשת המפיצים תמונות אינטימיות של אחרים, ללא הסכמתם.

חוק הסדר הציבורי משנת 1986 קבע שלוש עבירות שמכוחן ניתן להעמיד לדין פלילי בריוני רשת. הראשונה שבהן היא העבירה לפי סעיף 4 לחוק, של **גרימת פחד או עידוד אלימות**.

יסודותיה העובדתיים של עבירה זו הם: שימוש בביטויים או במחוות שיש בהם איום, עלבון או השפלה, או הפצה או פרסום של דבר המכיל ביטויים כאמור, מתוך כוונה לגרום לאדם להאמין שקיימת סכנה מידית שתופעל נגדו או נגד אדם אחר אלימות (immediate unlawful violence) או לעודד הפעלתה של אלימות כאמור. מרכיבי היסוד הנפשי של עבירה זו הם: כוונת ממשית לכך שהביטוי יזרע פחד, ישפיל או שיאיים על הקרבן, או לפחות, מודעות לאפשרות שהביטוי יגרום לכך.

החדשה של מידע ותקשורת (Rec(2006)12); הצהרת ועדת השרים לעניין ההגנה על הכבוד, הבטיחות והפרטיות של קטינים ברשת האינטרנט ([The Declaration on protecting the dignity, security and privacy of children on the Internet](#)) (Council of Europe, 2008); המלצת ועדת השרים משנת 2008, לעניין אמצעים להגנה על קטינים מפני תוכן או התנהגות פוגעניים וקידום ההשתתפות של קטינים באווירת המידע והתקשורת החדשה (Recommendation CM/Rec(2009)5); המלצת ועדת השרים משנת 2012 לעניין ההגנה על זכויות אדם בשימוש ברשתות החברתיות (Recommendation CM/Rec(2012)4); הפניה של מועצת אירופה לפרלמנט האירופי משנת 2007, בעניין יצירת מדיניות כללית בנוגע למאבק בפשיעה ברשת (COM(2007) 267).

¹⁵⁸ כך למשל, הדירקטיבה בעניין העברת מידע אישי והגנה על הפרטיות ברשת האינטרנט משנת 2002 (Directive 2002/58/EC), הגם שאינה עוסקת במישרין באחריות הפלילית של מפיק מידע אישי באינטרנט, מכירה (בסעיף 11 של ההקדמה) בזכותן של המדינות לקבוע בחוקיהן עבירות שנועדו להגן על הפרטיות של הגולשים. הדירקטיבה בעניין ניצול מיני, התעללות מינית בילדים ופורנוגרפיה ילדים משנת 2011 (Directive 2011/92/EU), קובעת שורה של אמצעים שעל המדינות החברות לנקוט בהם על מנת למנוע פגיעות מיניות בילדים, תוך התייחסות נרחבת גם לפגיעות באמצעות האינטרנט.

¹⁵⁹ ראו סקירה קצרה אצל Barbara Spears, Matthew Keeley, Tony Daly, Carmel Taddeo, Ilan Katz, Teresa Swirski, Philippa Collin, Shona Bates, **Research on youth exposure to, and management of, cyberbullying incidents in Australia** Part C: An evidence-based assessment of deterrents to youth cyberbullying Appendix A : Literature review – International responses to youth cyberbullying and current Australian legal context, Prepared for: Australian Government Department of Communications, June 2014, p. 22-32. יש לציין גם, שבכל הנוגע לפגיעות מיניות בקטינים, גם אמנת בודפשט משנת 2001 מאפשרת הפללה של בריוני רשת, כאשר הבריונות באה לידי ביטוי בפגיעות מיניות בקטינים (לנוסח האמנה, ראו [כאן](#)) לאמנה זו צורף בשנת 2003 פרוטוקול, המרחיב את תחולתה גם להפצתו של תוכן המהווה הסתה לגזענות ושנאת זרים, ראו [כאן](#).

סעיף 4A של חוק זה, שהוסף בשנת 1994,¹⁶⁰ קובע את העבירה של **הטרדה, יצירת חרדה או מתח נפשי, בזדון** (Intentional harassment, alarm or distress). יסודותיה העובדתיים של עבירה זו הם: שימוש בביטויים או במחוות שיש בהם איום, עלבון או השפלה, או הפצה או פרסום של דבר המכיל ביטויים כאמור, מתוך כוונה לגרום למתח נפשי, חרדה או השפלה. מרכיבי היסוד הנפשי של העבירה זהים לאלו של העבירה של גרימת פחד או עידוד אלימות.

מי שירשע באחת משתי העבירות האמורות, צפוי לקנס כבד או למאסר לתקופה של עד חצי שנת מאסר. ולבסוף, החוק קובע גם עבירה של **הטרדה, יצירת חרדה או מתח נפשי, שלא בזדון**. יסודותיה העובדתיים של עבירה זו דומים לאלו של עבירת ההטרדה, יצירת חרדה או מתח נפשי בזדון, אלא שלעניינה של עבירה זו לא נדרשת כוונת זדון, אלא מודעות לאפשרות שהביטוי יגרום חרדה, מתח נפשי או הטרדה. העונש על עבירה זו הוא קנס, קל יחסית לקנס המוטל על הרשעה בשתי העבירות האחרונות, ולא ניתן להטיל מאסר בשל ביצוע עבירה זו.

בשלוש העבירות האמורות ניתן לעשות שימוש לשם העמדה לדין פלילי של בריוני רשת הזורעים פחד, חרדה או שיוצרים אצל קרבנותיהם מתח נפשי.¹⁶¹

חוק השימוש לרעה בתקשורת (Malicious Communications Act), שהתקבל כשנתיים לאחר שנחקק חוק הסדר הציבורי, יצר עבירה חדשה של שימוש לרעה בתקשורת. סעיף 1 של חוק זה מגדיר את יסודותיה העובדתיים של העבירה כמשלוח של מכתב או טקסט שמכיל תוכן מגונה (indecent) או פוגעני במיוחד (grossly offensive), איום, מידע שקרי או כל תוכן אחר שיכול להיחשב בכללו או בחלקו כמגונה או פוגעני במיוחד, אשר יש בו כדי לגרום לזולת מצוקה או חרדה.¹⁶²

עבירה זו היא עבירת כוונה, ולא יורשע בה אדם, אלא אם יוכח שבהעברת התוכן הוא התכוון לגרום לזולת חרדה או מצוקה. גם בעבירה זו ניתן לעשות שימוש לשם הרשעתם של בריוני רשת, אך לשם כך יהיה צורך להוכיח כוונה לגרום מצוקה או חרדה, ולא די בהוכחת רשלנות או עצימת עיניים בכל הנוגע לאפשרות שהעברת המידע תגרום לכך.¹⁶³

העונש על ביצוע עבירה זו יכול להגיע עד כדי שתי שנות מאסר.

בשנת 1997 נחקק **חוק ההגנה מפני הטרדה** (Protection from Harassment Act 1997).¹⁶⁴ סעיף 1 של חוק זה קובע שאדם אינו רשאי לנקוט בקו פעולה (course of conduct) שנחשב כהטרדה, בידעו או בהיותו אמור לדעת שקו פעולה זה נחשב כהטרדה. החוק אינו מגדיר בצורה מדויקת מהי בדיוק הטרדה ומותיר את העניין לפרשנות של בתי המשפט.¹⁶⁵ אולם, החוק בכל זאת קובע שההטרדה כוללת גרימה של חרדה או מצוקה.¹⁶⁶

160 מכוח סעיף 154 של חוק הצדק הפלילי והסדר הציבורי (Criminal Justice and Public Order Act)
161 Krupa A. Patel, "Cyberbullying: What's the "Status" in England?" 13 *San Diego Int'l L.J.* (2012) 589, 614.

162 חוק זה תוקן בשנת 2001 במיוחד כדי שיכלול גם את התקשורת האלקטרונית.

163 ראו שם, עמ' 613.

164 לא למותר לציין, שבשנת 2009 שימש חוק זה את התביעה לשם העמדה לדין והטלת עונש מאסר על נערה בת 18 שהשתמשה ברשת החברתית Facebook כדי להטריד את חברתה. ראו כתבה בעניין זה [באתר ה-Telegraph](#).

165 שם, עמ' 610.

166 סעיף 7(1).

סעיף 2 של החוק קובע שמי שעובר על האיסור הקבוע בסעיף 1 עובר עבירה של הטרדה, שעונשה קנס או מאסר לתקופה מרבית של חצי שנת מאסר.

סעיף 4 של חוק זה קובע שאדם הנוקט בקו פעולה (course of conduct) שיש בו כדי לגרום פחד מפני אלימות, מבצע עבירה של הטרדה, שעונשה עשוי להגיע עד כדי חמש שנות מאסר בפועל.

ואולם, בהתאם להגדרות שבסעיף 7(3) לחוק זה, 'קו פעולה' הוא מעשה שנשנה לפחות פעמיים. לכן, אם הנפגע לא יצליח להוכיח שהפוגע הטריד אותו לפחות בשתי הזדמנויות, לא ניתן יהיה להעמיד את הפוגע לדין פלילי.

ולבסוף, סעיף 127 של **חוק התקשורת** (Communications Act) משנת 2003 יצר עבירה ייחודית, שניתן לסווגה כחקיקה ישירה להתמודדות עם תופעת הבריונות ברשת, של שימוש לא ראוי ברשת תקשורת אלקטרונית ציבורית.

החוק מציע שתי חלופות ליסודותיה העובדתיים של העבירה:

(1) משלוח של מסר או כל תוכן באמצעות רשת תקשורת אלקטרונית ציבורית, שלפי אופיו הוא פוגעני

במיוחד, מגונה, תועבה או מאיים, או גרימה של משלוח מסר או תוכן כאמור.¹⁶⁷

(2) משלוח של מסר או כל תוכן שקרי באמצעות רשת תקשורת אלקטרונית ציבורית, גרימה של משלוח

מסר או תוכן כאמור או שימוש עקבי ברשת תקשורת אלקטרונית ציבורית, על מנת לגרום להטרדה

(annoyance), חוסר נוחות (inconvenience) או חרדה מיותרת (needless anxiety).

העונש המרבי בשל ביצוע עבירה זו הוא חצי שנת מאסר או קנס כספי.¹⁶⁸

בשנת 2017 נחקק חוק הכלכלה הדיגיטלית,¹⁶⁹ ובמסגרתו נקבע סעיף 103, שתכליתו לרתום את הרשתות החברתיות למאבק בבריונות ברשת. על פי החוק, השר לענייני תרבות, ספורט מדיה ותקשורת יפרסם נהלים (Code of Practice) למנהלי רשתות חברתיות, שיגובשו לאחר התייעצות עם ועם גורמים נוספים, לעניין דרך הטיפול של הרשתות החברתיות בתופעות של בריונות ברשת, ביוש, הטלת אימה או השפלה של אדם, לרבות כללים לטיפול בתלונה על תוכן פוגעני.

4.6.2 אחריות אזרחית

הטלת אחריות אזרחית על בריוני הרשת אפשרית מכוח דיני לשון הרע, החלים גם על הפרסום באינטרנט,¹⁷⁰ וגם מכוחו של חוק ההגנה מפני הטרדה שהוזכר לעיל, הקובע בסעיף 3, שההטרדה, בהתאם להגדרה הנזכרת לעיל, מהווה גם עוולה בת פיצוי בדין האזרחי.

4.7 צרפת

בצרפת לא קיימת חקיקה ישירה העוסקת בנושא בריונות ברשת, אך ניכר מאמץ עקבי ויסודי של המחוקק

¹⁶⁷ החוק אינו קובע יסוד נפשי של כוונה לגרום למצוקה, חרדה וכדומה. מכאן, שדי בכך שהתוכן, לפי אופיו, עלול לגרום לפגיעה חמורה, על מנת שניתן יהיה להעמיד לדין פלילי את מי שהפיץ אותו.

¹⁶⁸ להשלמת התמונה יש להעיר, שבהתאם לחוק העבירות וההפרעה לסדר הציבורי (Crime and Disorder Act) משנת 1998, ניתן להגיש לבית המשפט בקשה למתן צו למניעת התנהגות אנטי סוציאליות נגד מי שגורם להטרדה, חרדה, מצוקה נפשית וכדומה (anti-social behaviour order). צו זה נועד למנוע ממי שקיבל את הצו להמשיך בהתנהגות האנטי סוציאלית שלו. הפרת הצו מהווה עבירה פלילית שעונשה קנס או מאסר לתקופה מרבית של חצי שנה.

¹⁶⁹ Digital Economy Act 2017
¹⁷⁰ Department for Children, Schools and Families, [Cyberbullying - Safe to Learn: Embedding anti-bullying work in schools](#) p. 9.

הצרפתי להתאים את הדין האזרחי והפלילי למציאות המתחדשת, כפי שיובהר להלן.

4.7.1 אחריות פלילית

בצרפת, ניתן להטיל על בריוני רשת אחריות פלילית מכוחם של דיני לשון הרע וההטרדה. על פי חוק העיתונות, פרסום באינטרנט, אפילו ברשת שאיננה ציבורית, נחשב כפרסום בעיתון בכל הנוגע להחלת דיני לשון הרע על הפרסום.¹⁷¹

סעיף 29 של חוק זה קובע את עבירת הביוש בפומבי, לפיה ביטוי פוגעני הכולל זלזול או הטחת עלבון שאין בה טענה עובדתית הוא בגדר ביוש פומבי, שהיא עבירה שעונשה עשוי להגיע עד כדי קנס כספי בגובה של חמישה עשר אלף יורו (סעיף 33).

סעיף 32 לחוק זה קובע, שכאשר הביטוי העיתונאי חורג מגדר הבעת דעה או הערכת העובדות ומתמקד בעובדות בלבד, הוא יכול להוות בסיס להגשת כתב אישום בעבירת לשון הרע, שעונשה קנס של חמישה עשר אלף יורו.

במקרי קיצון, שבהם הביטוי באינטרנט יכול להסתה לאלימות או לגזענות, ניתן יהיה להרשיע בעבירה של הסתה לאלימות או לגזענות, עבירה שעונשה יכול להגיע עד כדי חמש שנות מאסר וקנס כספי בגובה שלוש מאות אלף פרנק צרפתי.¹⁷²

כאשר הבריונות באה לידי ביטוי בהצעות בעלות אופי מיני, המועברות ברשת לקטין, על ידי אדם בוגר המתחזה לקטין ברשת האינטרנט, ניתן יהיה להעמיד את המציע לדין בעבירה של פורנוגרפיה בקטינים (La pornographie et pédopornographie), שעונשה יכול להגיע עד כדי שנתיים מאסר וקנס כספי בגובה של שלושים אלף יורו. במידה וההתקשרות הובילה לפגישה ממשית בין הבוגר לקטין, העונש יכול להגיע עד כדי חמש שנות מאסר וקנס כספי של שבעים וחמישה אלף יורו.¹⁷³

עונש דומה יוטל גם במקרים של צילום והפצה של חומר פורנוגרפי שבו מוצגים קטינים, אך עונש זה יחמיר, כאשר לשם ההפצה של התמונות ייעשה שימוש ברשת אלקטרונית פומבית. במקרה זה, העברין צפוי לשבע שנות מאסר, וקנס המגיע עד כדי מאה אלף יורו.¹⁷⁴

בשלהי שנת 2013 תוקן הקוד הפלילי הצרפתי (Code pénal) והוספה לפרק עבירות ההטרדה, שהתמקד עד כה בעיקר בהטרדות המבוצעות במקומות העבודה, עבירה ייחודית, המהווה בשורה של ממש בכל הנוגע להטלתה של אחריות פלילית על בריוני רשת.¹⁷⁵

בהתאם לתיקון, נוסף לפרק האמור סעיף 2-2-33-222 הקובע שהטרדת אדם באמצעות הערה או התנהגות חוזרת, מתוך מטרה לפגוע באיכות החיים או מתוך מודעות לאפשרות שתיגרם פגיעה שכזו, שגרמה לפגיעה פיזית או רגשית באדם, היא עבירה שעונשה שנת מאסר אחת, וקנס כספי בגובה של חמש עשרה אלף יורו. עונש חמור יותר, של שנתיים מאסר וקנס כספי בגובה של שלושים אלף יורו נקבע להטרדה כאמור,

171 article 29 al 1 de la loi sur la presse du 29 juillet 1881

172 לפי סעיף 24 לחוק בעניין חופש העיתונות (Loi sur la liberté de la presse)

173 סעיף 227-22-1 לקוד הפלילי הצרפתי.

174 סעיף 227-23 לקוד הפלילי הצרפתי.

175 לא למותר לציין, שבמקרים (נדירים), שבהם תתבטא ההטרדה בגניבת זהות, ניתן יהיה להגיש כתב אישום על יסוד העבירה לפי סעיף 226-4-1 של הקוד הפלילי. העונש שיוטל על מי שיורשע בעבירה לפי סעיף זה עשוי להגיע עד לחמש שנות מאסר וקנס כספי של שבעים וחמישה אלף יורו (סעיף 23-434). עבירה דומה, שעונשה עשוי להגיע עד כדי שנת מאסר אחת וקנס כספי של חמישה עשר אלף יורו היא העבירה של התחזות (סעיף 226-4-1)

שנעשתה באחת מן הנסיבות הבאות :

1. ההטרדה גרמה לאובדן כושר עבודה של שמונה ימים או יותר ;
2. ההטרדה נעשתה כלפי קטין שגילו אינו עולה על 15 שנים ;
3. ההטרדה נעשתה כלפי אדם מוחלש מסיבות של חולי, חולשה, מוגבלות פיזית או מנטאלית, הריון, שהיו ידועות למטריד.

עונש חמור אף מזה, יוטל על פי החוק על מטריד באחת מן הנסיבות האמורות, כאשר ההטרדה נעשתה באמצעות שימוש ברשת תקשורת אלחוטית ציבורית. במקרה זה, העונש עשוי להגיע עד כדי שלוש שנות מאסר וקנס כספי של ארבעים וחמישה אלף יורו.

מדרג הענישה שנקבע בסעיף האמור מבהיר, שבעיני המחוקק הצרפתי, הטרדה ווירטואלית חמורה מהטרדה בעולם הממשי, והטרדה של קטינים או אנשים מאוכלוסיות מוחלשות חמורה מהטרדת בוגרים או אנשים שאינם מוחלשים מכל סיבה שהיא.

4.7.2 אחריות אזרחית

הקוד האזרחי הצרפתי מאפשר לכל אזרח להגיש לבתי המשפט תביעה בשל פגיעה בפרטיותו או בשמו הטוב. תביעה שכזו תתבסס על סעיף 9 לקוד האזרחי (Code civil), הקובע שכל אדם בצרפת זכאי להגנה על פרטיותו, ובתי המשפט רשאים, ללא כל קשר לפיצוי שיינתן בשל הפגיעה בפרטיות, לנקוט באמצעים הדרושים לשם מניעתה של הפגיעה בפרטיות.

כאמור, חוק העיתונות קובע במפורש שפרסום באינטרנט, אפילו ברשת שאיננה ציבורית, נחשב כפרסום בעיתון בכל הנוגע להחלת דיני לשון הרע על הפרסום, ופרסום שכזה עשוי לזכות את הנפגע בפיצוי בשל הפצת לשון הרע בעיתון.¹⁷⁶

על פי סעיף 32 לחוק זה, כאשר הביטוי העיתונאי חורג מגדר הבעת דעה או הערכת העובדות ומתמקד בעובדות בלבד, הוא יכול להוות בסיס להגשת תביעת לשון הרע.

סעיף 1382 של הקוד האזרחי קובע, שגם כאשר לא ניתן להגיש תביעת לשון הרע (diffamation), ניתן להגיש תביעה אזרחית בשל השמצה (dénigrement) בשל ביטוי פומבי שנעשה בכוונת זדון לפגוע באמינות של אדם או חברה, שגרם לנפגע נזק תדמיתי של ממש.

¹⁷⁶ article 29 al 1 de la loi sur la presse du 29 juillet 1881

5. נספח א' – בין בריונות ממשית לבריונות מקוונת: טבלה מסכמת¹⁷⁷

מאפיין	בריונות ממשית	בריונות מקוונת
מצב	פנים מול פנים	תקשורת אלחוטית
אופי הפגיעה	בעיקר פיזית	בעיקר רגשית
שכיחות	בירידה	בעלייה
מרחב במקום	מקום מוגדר	בכל מקום
מרחב בזמן	זמן מוגדר	בכל שעה
עדים	עדים מזדמנים	כל העולם
זהות התוקף	מוכר למותקף	מוכר ושאינו מוכר
זהות המותקף	בעיקר בנים	בעיקר בנות ¹⁷⁸
דיווח למבוגרים	שיעור דיווח גבוה	שיעור דיווח נמוך
התערבות מבוגרים	שיעור מספק	שיעור בלתי מספק
ענישה	לעיתים שכיחות	לעיתים נדירות

¹⁷⁷ מבוסס על 6:2 "Online Bullying and Harassment: An Australian Perspective" Srivastava, A. & Boey J., Masaryk University Journal of Law and Technology 300, 305.

¹⁷⁸ ראו שם, עמ' 307.

111TH CONGRESS
1ST SESSION

H. R. 1966

To amend title 18, United States Code, with respect to cyberbullying.

IN THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

APRIL 2, 2009

Ms. LINDA T. SÁNCHEZ of California (for herself, Ms. KAPTUR, Mr. YARMUTH, Ms. ROYBAL-ALLARD, Mrs. CAPPS, Mr. BISHOP of New York, Mr. BRALEY of Iowa, Mr. GRIJALVA, Mr. HARE, Mr. HIGGINS, Mr. CLAY, Mr. SARBANES, Mr. DAVIS of Illinois, Mr. COURTNEY, and Mr. KIRK) introduced the following bill; which was referred to the Committee on the Judiciary

A BILL

To amend title 18, United States Code, with respect to cyberbullying.

1 *Be it enacted by the Senate and House of Representa-*
2 *tives of the United States of America in Congress assembled,*

3 **SECTION 1. SHORT TITLE.**

4 This Act may be cited as the “Megan Meier
5 Cyberbullying Prevention Act”.

6 **SEC. 2. FINDINGS.**

7 Congress finds the following:

1 (1) Four out of five of United States children
2 aged 2 to 17 live in a home where either they or
3 their parents access the Internet.

4 (2) Youth who create Internet content and use
5 social networking sites are more likely to be targets
6 of cyberbullying.

7 (3) Electronic communications provide anonym-
8 ity to the perpetrator and the potential for wide-
9 spread public distribution, potentially making them
10 severely dangerous and cruel to youth.

11 (4) Online victimizations are associated with
12 emotional distress and other psychological problems,
13 including depression.

14 (5) Cyberbullying can cause psychological harm,
15 including depression; negatively impact academic
16 performance, safety, and the well-being of children
17 in school; force children to change schools; and in
18 some cases lead to extreme violent behavior, includ-
19 ing murder and suicide.

20 (6) Sixty percent of mental health professionals
21 who responded to the Survey of Internet Mental
22 Health Issues report having treated at least one pa-
23 tient with a problematic Internet experience in the
24 previous five years; 54 percent of these clients were
25 18 years of age or younger.

1 **SEC. 3. CYBERBULLYING.**

2 (a) IN GENERAL.—Chapter 41 of title 18, United
3 States Code, is amended by adding at the end the fol-
4 lowing:

5 **“§ 881. Cyberbullying**

6 “(a) Whoever transmits in interstate or foreign com-
7 merce any communication, with the intent to coerce, in-
8 timidate, harass, or cause substantial emotional distress
9 to a person, using electronic means to support severe, re-
10 peated, and hostile behavior, shall be fined under this title
11 or imprisoned not more than two years, or both.

12 “(b) As used in this section—

13 “(1) the term ‘communication’ means the elec-
14 tronic transmission, between or among points speci-
15 fied by the user, of information of the user’s choos-
16 ing, without change in the form or content of the in-
17 formation as sent and received; and

18 “(2) the term ‘electronic means’ means any
19 equipment dependent on electrical power to access
20 an information service, including email, instant mes-
21 saging, blogs, websites, telephones, and text mes-
22 sages.”.

